

УЖИЧК
-А- КЊ
на pola puta
ИЖЕВН
АРЕПУ
БЛИКА

A.
na pola puta

Info paket 21-25. april 2019.

Kruno Lokotar

Predrag Stojadinović

Ivan Ivanji

Dorđe Balmazović

Tea Tulić

Ivica Prtenjača

Dejan Ilić

Jasna Šamić

Jasminka Petrović

Tanja Stupar Trifunović

Nenad Veličković

Sofija Kordić

Reflektor teatar

Petar Matović

Bob Živković

NA POLA PUTA 14

Od aprila do aprila

jun

Mala kutija "Lucidno izdanje" predstavljena studentima humanistike Beogradskog i Niškog univerziteta. Program je organizovan u Vrnjačkoj Banji u saradnji sa Grupom 484 iz Beograda;

oktobar

Organizovani programi učenja o Holokaustu kroz razgovore o romanu "Vrapci Van Pea" Eriha Koša sa učenicima Užičke gimnazije.

Na festivalu "TinkTank Town" u Leskovcu predstavljen koncept i iskustva festivala Na pola puta.

U Vrnjačkoj Banji održan razgovor o romanu "Vrapci Van Pea" Eriha Koša sa studentima humanistike Beogradskog i Niškog univerziteta u okviru saradnje sa Grupom 484.

decembar

U Muzeju Jugoslavije održan razgovor o romanu "Vrapci Van Pea" Eriha Koša sa učenicima Treće beogradske gimnazije.

Učešće na tribini o decentralizaciji kulture i kulturnim politikama u organizaciji udruženja "Mašina" iz Beograda.

januar

Organizovano gostovanje izložbe "Spasavanje Srbije 1915." autora dr Milovana Pisarije (Centar za primenjenu istoriju, Beograd) u svečanoj sali Užičke gimnazije.

decembar – mart

Realizovane tri aktivnosti u okviru akcije "Pesnik za ovaj mesec" u kojoj je svaki učenik Gimnazije bio u prilici da dobije štampani primerak makar jedne pesme Vislave Šimborske, Bertolda Brehta i Radmile Lazić.

28.2-9.3.2019.

Boravak grupe gimnazijalaca na festivalu "Staze sećanja" koji organizuje gimnazija iz Kutansa (Normandija).

15-17.3.2019.

Radionica stripa Aleksandra Zografa za učenike Užičke gimnazije i Umetničke škole.

26. 3. 2019.

Predstavljanje romana "Svako poludi na svoj način" Stefana Čapalikuja u saradnji sa izdavačkom kućom "Clio".

Pripremili: Ana Sekulić, Tamara Sokić, Anja Rosić, Nemanja Obućina, Mirela Gračanac, Andrej Petrović, Bogdan Cvetinović, Marta Anđić, Andrijana Ljujić, Angelina Gagović, Marina Pećinar, Iva Knežević, Danica Krivokapić, Inga Milojević, Petra Simić, Neda Zdravković, Jelena Steljić, Dragan Zarić, Igor Radovanović, Ana Janković, Stefan Pavlović, Marija Đurić, Đorđe Zarić, Jovana Mišić, Mihajilo Todorović, Aleksandra Virić, Teodora Radaković, Veljko Filipović, Petar Ramić, Milan Veljašević, Marija Bešević, Katarina Popović, Ines Bogdanović, Petar Damjanović, Katarina Krsmanović, Iva Simić, Iva Bujić, Marta Jezdimirović, Mina Stojanović, Magdalena Vukomanović, Jovana Mutić, Teodora Marić, Iva Đurić

Naslovna strana:
Bob Živković

Podrška: Ružica Marjanović, Gordana Danilović, Snežana Cvetković,
Milena Stričić, Ljiljana Smiljanić, Zoka Čatić i Goran Poštaš

Štampa: Inprint, Užice
april 2019.

Ovo je dokumentarna predstava, ali ne i biografska drama

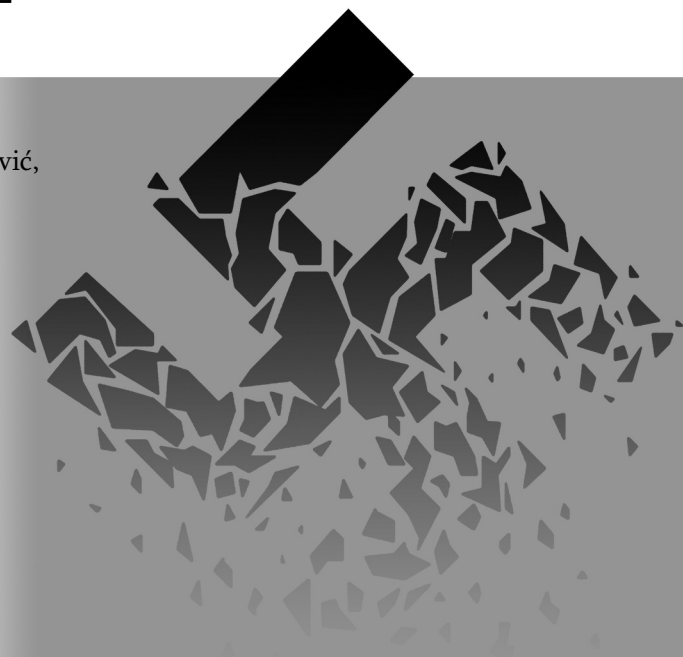
21. april 2019.
19:30h

Istražujući priču o Ivu Loli Ribaru, njegovoj porodici, verenici Slobodi Trajković, ali i čitavoj generaciji mladih ljudi koji su dali svoje živote u borbi protiv fašizma, autori predstave žele da, pre svega, kažu nešto o svojoj generaciji, sebi, današnjim herojima i idealima u koje veruju. O tome kako oni razumeju borbu protiv fašizma danas i tome šta priča o porodici Ribar znači njima lično, u savremenom političkom trenutku obeleženom istorijskim revizionizmom i jačanjem nacionalističkih struja u regionu, ali i u čitavoj Evropi.

U ovoj predstavi niko neće glumiti Lolu, ali će svi govoriti o njemu i načinima na koje društvo u kome živimo čuva, odnosno odbacuje sećanje na ovog heroja.

Koncept, režija i dramaturgija: Milena Bogavac
Koautori i izvođači: Đorđe Živadinović Grgur, Nina Nešković, Strahinja Blažić, Sunčica Milanović, Nikola Živanović
Producenti: Vlatko Sekulović, Branimir Brkljač
Izvršna producentkinja: Aneta Goranović
Originalna muzika: Dragoljub Đuričić
Scenski pokret i koreografija: Andreja Kulešević
Kostim: Ivana Nestorović
Video: Ivan Stojiljković
Vizuelni identitet i dizajn: Slavimir Stojanović
Stručni saradnik: Srđan Milošević
Stručni konsultanti: Olga Manojlović Pintar, Milovan Pissari, Maja Maksimović, Aleksandar Sekulović, Mila Turajlić, Miloš Baković Jadžić, Matija Jovanović, Jelena Veljić, Jana Šarić, Ivan Mandić, Muharem Bazdulj, Branislav Grubački, Vojislav Arsić, Vladan Čelebonović, Dunja Badnjević
Dizajn svetla: Arijan Igić
Dizajn zvuka: Jovan Bulat
Pomoćnici režije: Ivan Božić, Đorđe Živadinović Grgur
Organizatorke: Dunja Đokić, Marina Umihanić
Produkcija: Reflektor teatar
Koproducenti: UK Parobrod, Beograd; FIAT, Podgorica; Firchie Think Thank Studio, Novi Sad, AKUD Ivo Lola Ribar, Beograd i Mokrin House, Mokrin

Smrt fašizmu!

O Ribarima i Slobodi

Velika scena Narodnog pozorišta Užice,

19:30h

Ulaz slobodan

Posle predstave, razgovor na Maloj sceni

Daša Drndić (Zagreb, 1946 - Rijeka, 2018) Studirala je engleski jezik i književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu. Kao Fulbrightova stipendistica boravila je na Southern Illinois University, a potom je studirala na Case Western Reserve University.

Radila je kao urednica u izdavačkoj kući "Vuk Karadžić", predavala na Narodnom univerzitetu "Đuro Salaj" i bila urednica-dramaturginja na Radio-televiziji Beograd.

SVAKO IMA NEKOG KOGA NEMA

Već devet godina objavljujemo postere u ediciji Svako ima nekog koga nema. Na taj način na festivalu činimo prisutnim one pisce koji samo fizički nisu među nama, a čije je delo dobro i važno.

Doktorirala je na Sveučilištu u Rijeci gdje je na Odsjeku za anglistiku predavala modernu britansku književnost i kreativno pisanje.

Pisala je prozu, književnu kritiku, analitičke tekstove i prijevode, te igrane i dokumentarne radio-drame.

Objavljena proza: *Put do subote* (1982), *Kamen s neba* (1984), *Marija Czestohowska još uvijek roni suze ili Umiranje u Torontu* (1997), *Canzone di guerra* (1998), *Totenwande* (2000), *Doppelgänger* (2002), *Leica format* (2003), *After Eight* (2005), *Feministički rukopis ili politička parabola* (2006), *Sonnenschein* (2007), *April u Berlinu* (2009), *Belladonna* (2012) i *EEG* (2016).

Za roman *Sonnenschein* dobila je 2007. godine nagradu *Fran Galović* za najbolju knjigu zavičajne tematike, kao i nagradu *Kiklop* za prozno djelo godine.

Nagrada *Independent* za najbolju stranu beletrističku knjigu po izboru čitatelja dodeljena joj je 2013. godine, a međunarodna književna nagrada *Prozart* 2014.

Do 5. juna 2018. živjela je u Rijeci.

SVAKO IMA NEKOG KOGA NEMA

> Daša Drndić

Pisala je i putovala, istraživala sudbine nestalih i pobijenih... Jevreja, Cigana, Slovena, Italijana, Nemaca, Šahista, Studenata, Pesnika, Partizana, Letonaca, Litvanaca, Rusa... Pisala je i istraživala. Uzela je na sebe da rastavi na elemente istorijske zločine jer se bojala da će ih zauvek prikriti. Tako je došla u naše vreme i nemilosrdno šibala novofašističke režime svugde gde ih je videla. Nosila je barjak borbe za istinu, visoko podignut i prkosno isturen na vetrometini istorijskih laži protiv kojih se borila svim srcem i do kraja. (Goran Cvetković, *Vreme*, 14. jun 2018.)

U osvrtu na roman "Sonnenschein", kritičar *New York Times*-a navodi: "Drndić ne piše da bi zabavila, niti poučavala... već piše, da bi svedočila".

Fotografije: sa Interneta

Naslov edicije: Duško Radović

Izabrao i priredio: Bojan Krivokapić
april 2019.

Edicija svako ima nekog koga nema pokrenuta je 2011. u okviru književnog festivala Na pola puta
www.napolaputa.net

Urednici edicije: Nenad Veličković i Ružica Marjanović

Dizajn: Škart

22. april 2019.
20:00h

Predrag Lucić (Split, 1964), pesnik, novinar, satiričar, dramski pisac, pozorišni reditelj. Neponovljivi prijatelj.

U knjizi *Cervantesov trg* sabrane su Predragove drame i songovi.

“No baš teatarska kolekcija - mada opsegom predstavlja tek nešto krupniju kap u Predragovu autorskom moru - nešto je jedinstveno: upravo veličanstveni zagovor dezerterstva, kakvoga je bio u stanju napisati samo on. (...) U zemlji u kojoj 'jedan mali rat', makar prividno završen prije skoro četvrt stoljeća, uživa status središnjega kulta, mitske tvorevine oko koje se vrti kompletan politički, kulturni i javni život, gdje je takozvano društvo ustrojeno po uzoru na uniformirano ljudstvo u kasarni i gdje vlada ideal permanentnoga marširanja, neprekidne borbene gotovosti i spremnosti na obračun s fantomskim neprijateljima, Predrag - kao demobilizator najvećeg formata - bio je drugo ime za nadu.”

Viktor Ivančić

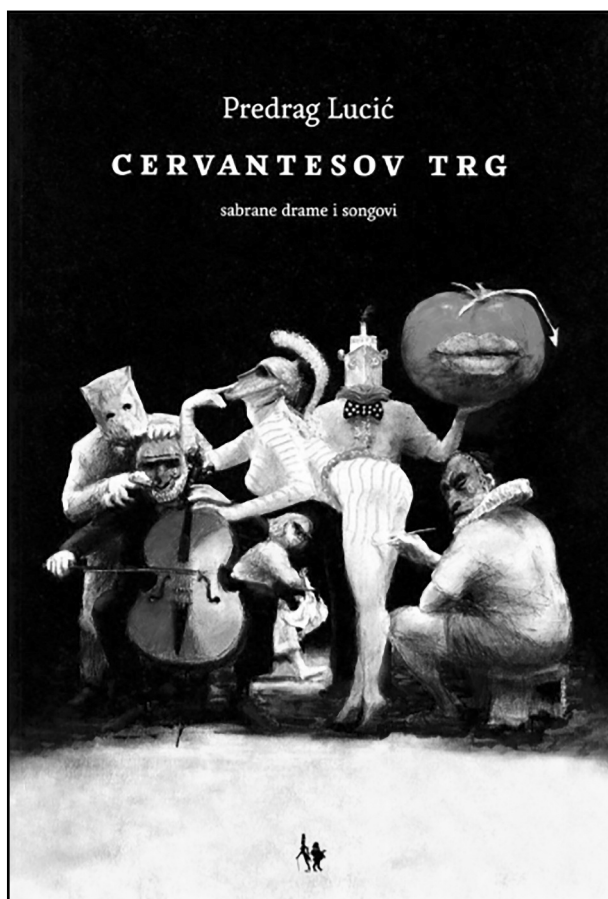

Kruno Lokotar (Darugar, 1967) diplomirao je komparativnu književnost, povijest i bibliotekarstvo u Zagrebu. Objavljuje kritiku, kulturološku publicistiku, esejistiku, putopise, preferira hibridne žanrove. Uređivao je, između ostaloga, kulturni magazin *Godine nove* i niz drugih publikacija i emisija.

Od 2002. do 2007. bio je glavni urednik AGM-a. Prvi put dodijeljenu nagradu *Kiklop* za najboljeg urednika dobio je 2004. godine. Za suradnju s Mirkom Ilićem dobio je Zlatnu medalju američkog udruženja dizajnera. Ustanovio je nagrade *Na vrh jezika* (za poeziju) i *Prozak* (za prozu) za autore do 35 godina, te nagradu *Post scriptum* za književnost na društvenim mrežama.

Radio je kao urednik *Algoritma*, danas je free lancer. Bio je jedan od selektora i jedini voditelj FAK-a (Festivala alternativne književnosti). S Emirom Imamovićem Pirketom i Srećkom Horvatom pokrenuo je *Fališ* (Festival alternative i ljevice Šibenik), a s udrugom *ZaPis* iz Zadra *KaLibar* festival i *Prvi prozak na vrh jezika*.

Urednik je knjige *Cervantesov trg*.

ЖЕЛИМ ДА БУДЕМ ЦРТАЧ

Zabvniče,
U svakom novom broju Ptuq pronađem
ilustracije Dobrosava Boba Živkovića
koje su mi vrlo interesantne. Pošto
volim da čitam zanimame kako se
postaje ilustrator?

Bogdan Cvjetinović
II, OŠ "Nada Matić"
Užice

Од латинске речи (illustrator), илустратор је сликар који се бави цртањем илустрација. А илустрација је цртеж, слика која стоји уз текст, а односи се на његов садржај. Јасно, да би неко постао илустратор, треба да буде мајстор цртежа. Међутим, ни то није довољно. Способност да разуме и цртежом протумачи текст врло је важна за илустратора. Да стално изненађује својим делима, дајући текстовима нова значења.

Подразумева се да је, да би неко постао илустратор, потребно да савлада технике цртања и сликања. Има и самоуких илустратора. Већина је ипак похађала одређене уметничке школе и факултете. Дакле, после основне школе следе школе ликовног смера, гимназије или течајеви сликања, цртања... Затим Ликовна академија или Факултет примењених уметности, факултет који је завршио и Добросав Боб Живковић.

**OBAVEZNO
POGLEDATI!**

**Užička gimnazija
Vam predstavlja**

BOB

na pola puta

21. april, 18h
prizemlje Gradske galerije
izložba radova Boba Živkovića

Jasminka Petrović

Jasminka Petrović (Beograd, 1960), studirala je španski jezik i književnost. Uređivala je dečju emisiju na Radio Pingvinu, časopis *National Geographic Junior*, pisala za mnoge dečje časopise. U Jacin opus ulaze raznovrsna dela poput knjiga *Leto kada sam naučila da letim*, *Ovo je najstrašniji dan u mom životu*, *35 kalorija bez šećera*, *Giga pravi more*, *O dugmetu i sreći*, *Kaži teti "Dobar dan"*, *Škola*, *Sve je u redu*, *Hoću kući* i *Seks za početnike*. Njeno stvaralaštvo ohrabruje čitaoce da uporno preispituju svet u kome žive, da ga istraže, izuče i da izvuku sopstvene zaključke van ustaljenih šema i matrica.

Među nagradama koje je dobila su i: *Srebrno Gašino pero* za najduhovitiju dečju knjigu (*Kaži teti "Dobar dan"*, 2004. i *Leto kada sam naučila da letim*, 2016), *Neven* (*Kako postati i ostati glup*, 2005 i *Leto kada sam naučila da letim*, 2016), regionalna nagrada *Mali princ* (*Ovo je najstrašniji dan u mom životu*, 2007) i italijanska nagrada *In viaggio nelle parole SOGNI* za priču *Il sogno del giardiniere* (2011). Tri puta je osvajala nagrade *Zmajevih dečjih igara* – dva puta *Rade Obrenović*, za roman *Ovo je najstrašniji dan u mom životu* (2006) i za doprinos stvaralaštvu za decu (2010), i *Plavi čuperak* za roman *Leto kada sam naučila da letim* (2016). Najbrojniji dečji žiri na svetu četiri puta je dodelio Jasminki Petrović nagradu *Dositejevo pero* (*Ovo je najstrašniji dan u mom životu*, 2007; *35 kalorija bez šećera*, 2009; *Od čitanja se raste*, 2013; *Leto kada sam naučila da letim*, 2016.)

Knjige Jasminke Petrović prevedene su na tridesetak jezika.

A

na pola puta

Kako je počelo moje letovanje

Baba hrče. Poludeću. A tek kako me izluđuju ovi komarci. Ulaze mi u nos i oči. Uskoro će da svane, a ja sam još budna. Plus sam i gladna. Vrtim se po krevetu. Spavaćica mi se uvrnula oko tela kao papir oko bombone.

Toliko sam se radovala ovom letu i ovom raspustu! Mislila sam da će me mama i tata pustiti da kampujem s Lukom i njegovim društvom. Druga varijanta mi je bila da idem sa Saškom u Kraljevo kod njene sestre od tetke. Ali ništa od svega toga! Jednog popodneva mama me je ubacila u mašinu:

– Vidi kako si bleđa! Po ceo dan piljiš u taj kompjuter. Aj ti lepo da kreneš ove godine s babom na Hvar. Ima da ti bude super: more, sunce, društvo, zaljubljuvanje... Ja sam u Starom Gradu provela najlepša leta u životu, samo kad se setim...

Bla-bla-bla ... i ja se kao som upecam na udicu i pristanem. Naravno, čim sam ušla u autobus, odmah sam se pokajala, međutim, tada je već bilo kasno. Baba je izvadila iz kese jastuk, ali ne onaj fensi za put, onaj što se naduvava, nego pravi veliki jastuk za krevet. Tom jastučinom je zagradila prolaz, pa su se ostali putnici jedva provlačili do svojih sedišta. Od blama sam nabila glavu u prozor i pravila se da nisam s njom. Ni situacija na peronu nije bila ništa bolja. Mama i tata su mi davali poslednja uputstva pred put, urlajući kao izgubljeni u šumi. Pošto ja na to nisam reagovala, počeli su mahnito da skaču i udaraju o staklo. Utom mi je stigla i poruka od Saške: Srećnice, srećan ti put! Ivana i ja se smaramo u školskom. Pozdravi more u naše ime i kaži mu da ćemo jednog dana i nas dve da ga upoznamo. Jednom, kada budemo bile slavne i bogate. Ljub.

Krenula sam brže-bolje da im odgovaram kako stvari stoje sasvim drugačije nego što one misle. Srećni su oni koji sede na zidiću u školskom i smaraju se, a ne oni koji idu s babom na letovanje. Napisala sam im još i da bih ja najradije iskočila iz autobusa ili, bolje rečeno, iz sopstvene kože... I taman da pritisnem Send, autobus krene, a mama i tata počnu da trče pored mog prozora. Mislila sam OK, trčaće malo, pa će stati. Ne putujem na rekreativnu sa učiteljicom. Međutim, greška u proceni. Njih dvoje su trčali za autobusom kroz celu stanicu, trčali su i niz ulicu, i dok smo stajali na semaforu, i kad smo prelazili raskrscnicu... Taj glupi porodični ritual mama i tata primenjuju svaki put kad Luka i ja negde putujemo. I sto puta smo im rekli da to ne rade, ali ne вреди. Luka misli da tako nastoje da se iskupe za roditeljske grehe. Ja ne mislim ništa, samo propadam sve dublje u zemlju, tj. u sedišta.

Obrisala sam poruku koju sam napisala Saški, stavila sam O, dopisala ljub, ljub i pritisla Send. Bolje da mi zavide nego da misle da sam kreten. Poruka je otišla pravac u školsko, a ja sam ostala da sedim u autobusu i gledam mamu i tatu kako trče i mašu pored prozora. Izgledali su kao trećerazredni

ulični zabavljači. U jednom trenutku tata je počeo da posustaje. Još neko vreme je hodao posred ulice, a onda je stao. Bio je znojav, razdrljan i zadihan. Savio je glavu i spustio ruke na kolena. Premrla sam od straha da ga ne raspali neka kamiončina. Mama je nastavila da trči do pešačkog ostrva. Naslonila se leđima na semafor i mahala, mahala, mahala sve dok nije naišao tramvaj i zaklonio je. Onda me je pozvala na mobilni i rekla da povedem računa o svom ponašanju, da slušam babu i da joj ne dižem pritisak jer njena zdravstvena knjižica ne važi u inostranstvu, što znači da bi svaki babin odlazak kod lekara morao ekstra da se plati. Dok je autobus vozio Gazelom preko Save, mama mi je objašnjavala da je to sve zato što nismo uplatili dodatno zdravstveno osiguranje jer je takva finansijska situacija. Takođe mi je rekla da to nije obično putovanje, i da će baba mnogo da se potrese, i da ja moram da joj budem oslonac, i da će ona i tata doći na Hvar čim predaju projekat, i da ja ništa ne brinem, da će sve biti u redu, da je Stari Grad najlepše mesto na svetu, ali da tamo ne govorim bre i da ne koristim ćirilicu, da su tamo divni ljudi, mada može da se nađe i neko ko će popreko da me pogleda, ali da to ne shvatam lično, i da smo o tome već razgovarali, i da je najbolje da se držim babe, a onda je rekla da mora da prekine jer se tata ukočio i ne može da ispravi leđa.

Eto, tako je otpočelo moje letovanje. Blago Luki! On uvek prođe bolje od mene. Ali uvek. Mogu samo da zamislim kako se sad zeza na Srebrnom jezeru dok ja slušam babino testiranje. Već drugu noć ne spavam. U autobusu je bilo užasno zagušljivo. Klima je slabo radila. Htela sam da čitam, ali se neka likuša pobunila da joj smeta svetlo, pa sam morala da isključim lampu. Inače, najveća žurka bila je na granici. Baba nikako nije mogla da nađe dokument o saglasnosti mojih roditelja da me puštaju van zemlje. Panično je preturala po torbama razbacujući oko sebe hranu, flaše, naočare, maramice, papuče, kreme i sl. A kad nas je dovoljno izblamirala pred carinicima, setila se da je dokument stavila na sigurno mesto – u kesu s lekovima. Čim je autobus krenuo, u znak protesta stavila sam slušalice i pustila muziku, ali to nije zaustavilo babu da mi svaki čas gura pod nos breskve, sendviče i kiselo mleko. Ko još nosi kiselo mleko na put?

U Split smo stigle u sedam ujutru. Htela sam da operem zube na česmi kod autobuske stanice, ali je baba zauriala kao bengalski tigar:

– Kakvo pranje zuba! Hoćeš da nam ode trajekt? Je l' to hoćeš? Uzmi žvaku i gotovo! Da li ti gledaš reklame? – vikala je uspaničeno i vukla me za ruku. Kad upadne u histeriju, baba počinje da govori neverovatne gluposti, i to vrlo, vrlo glasno.

(iz knjige *Leto kada sam naučila da letim*)

Sofia Kordić

Sofija Kordić (Benkovac, 22. decembra 1965), novinarka i književnica. U Zadru je provela detinjstvo, završila osnovnu školu i gimnaziju. U Beogradu, na Fakultetu političkih nauka, diplomirala je Međunarodne odnose. Za vreme studija počela je da se bavi novinarstvom pišući za hrvatske i srpske omladinske listove.

Krajem 1990. nastavlja s novinarstvom u listu *Borba*, kasnije *Naša Borba*. Pisala je i za nedeljnik *Vreme* i za londonski *War Report*. Jednu godinu provodi na novinarskoj specijalizaciji na fakultetima za novinarstvo u Utrehtu (Holandija) i Arhusu (Danska).

Krajem 1993. odlazi u Prag, gde magistrira na Srednjoevropskom univerzitetu (CEU), na Odseku za evropske studije. Pored saradnje s *Našom Borbom*, postaje dopisnica Radija Slobodna Evropa iz Praga. Kada se Radio preselio iz Minhena u Prag, radi kao članica redakcije za južnoslovenske jezike devet godina. Između ostalog, bavi se međunarodnom politikom i uređuje emisiju o ljudskim pravima. Nakon gašenja hrvatske redakcije, nastavlja s novinarstvom u Pragu i piše za različite hrvatske medije.

Roman *Hipofiza u egzilu* je njena prva knjiga.

Ponedjeljak, 22. april 2019.

13:45 - 15:20h VI-6

Češka između
Istoka i Zapada

24. april 2019.
20:00h

Beograd - Prag - Cave

“That's what I like about Balkans, big noses and passion”, vikala mi je na uho Damirova djevojka Frija, Ni-zozemka, u praškom klubu *Radost* na koncertu *Leb i Sol*, nakon što su virtuozi iz Makedonije odsvirali “Aber dojde donke” bacivši u trans sve prisutne. Frija je brisala suze grleći Damira, ja sam grlila Marka podsećajući se *Yu rock* večeri, kad je Marko skupa sa Vojom iz beogradskog benda *Bezobrazno zeleno* bio DJ u *Repreu*.

Tu su večer godinama u Pragu nazivali kulturna. Mnogi su u raznim klubovima pokušavali ponoviti to nešto, neopisivu energiju koja je kolala klubom i s naših ljudi prelazila na Pražane i na turiste koji su opčinjeni gledali u nas, takozvane ex-Yugoslavene, kako se stapaju s muzikom osamdesetih kao da se baš te večeri rastaju sa nekadašnjom državom, nekadašnjim životom, želeći još *Azre*, *Idola*, *Šarla Akrobate*, *Električnog orgazma*, *Filma*, *EKV-a*, *Bjelog dugmeta*, *Lančnog franca*, *Leb i Sola*; kao da će ritam, riječi, ples, poništiti zvukove sirena za zabunu, pad granata, mržnju, zlo i bijeg. Ja sam se upravo te večeri oprostila s nečim što smo nazivali Jugoslavija. A oproštaj je neprestano visio nad čudesnom tvorevinom, i prije no što nam se dogodio narod. Odgađali smo ga godinama, a izgleda da je bio neumitan; koliko izvjestan, toliko i apsurdan; kao kad je Camijev Mercault čekao na smrt giljotinom.

* * *

Nick Cave and the Bad Seeds! U secesijskoj palači Lucerna koju je sagradio djed Vaclava Havela. Moj prvi koncert u Pragu. Kompleks kazališta, kina, noćnih klubova i plesnih dvorana, prva je češka građevina od željeza i betona, sa pokrivenim i zastakljenim pasażom, neviđenim arhitektonskim pothvatom za to vrijeme u Češkoj. Palača se gradila postepeno, od 1907. do 1921. godine.

*Oh Lord, tell me what I done
Please don't leave me here alone
Where are my friends?
My friends are gone*

Palaču su nacionalizirali komunisti 1948, a prvi predsjednik Čehoslovačke nakon pada komunizma, Vaclav Havel, vratio je obitelji u ruke žene svog brata.

*You better run, you better run
You better run to the City of Refuge*

Studentski kulturni centar u Beogradu, kraj osamdesetih prošlog stoljeća. Nakon završetka koncerta Nicka Cavea, pored bara, Milica me je zapanjeno stezala za mišicu kad sam joj onako usput rekla da je Cave prošao pored nas.

“Što mi nisi rekla, zašto, zašto, zašto?”

Smijala sam joj se tada, ne shvatajući njen istinski gnjev i ne znam što bi uradila i da sam joj rekla da je njezin idol prošao pored nas.

Mislila sam na nju intezivno, dok sam uranjala u Caveove zarazno melakolične akorde, a razdaljina između Češke i Srbije, Praga i Beograda, secesijske Lucerne i nekadašnjeg Oficirskog doma, a od 1968. Studentskog kulturnog centra, činila mi se nepremostiva. Za Miličina idola Nicka u Pragu rijetko tko je čuo te 1989. Za nas u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, nešto sasvim blisko.

Ne, velika većina nas nije slutila, poput Džonija iz *Azre*, da se strmoglavljujemo, neumoljivo klizimo sa pijedestala egzotične socijalističke zemlje, gdje se sluša dobra muzika, gdje se gledaju dobri filmovi, gdje mladi nose “Levis 501” i “All Star” patike.

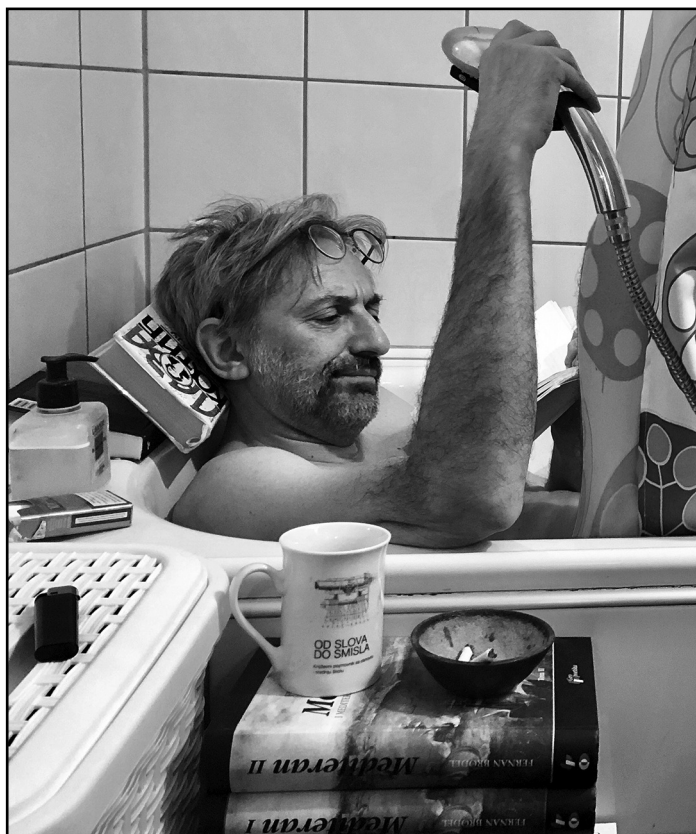
“Nigdje nisam vidio toliko slobode, a toliko malo demokracije”, rekao je jednom neki britanski povjesničar ponesen egzotikom socijalističke Jugoslavije. Sve nam je to zamagljivalo vid, “budućnost je već naša, hoćemo sadašnjost”, vikali su pobunjeni studenti 1968, a nismo znali da smo već tada isklizali iz tračnica sadašnjosti, da su nam raspomamljeni akademici, očevi nacija, otkáčili vagone i vukli nas natrag u okrilje bitaka, smrti, mitova i marševa.

Samo pet godina kasnije od Cavevog pohoda bijelom gradu Prag je bio meka evropske alternativne kulture, dok su se ispred beogradskog SKC-a na trotoaru prodavala piratska muzička izdanja u kartonskim kutijama.

*I let love in
I let love*

(iz knjige *Hipofiza u egzilu*)

Nenad Veličković

Nenad Veličković (Sarajevo, 1962), pisac, docent na Odsjeku za književnosti naroda BiH na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Objavio romane *Konačari*, *Otac moje kćeri*, *Sahib*, *100 zmajeva* i *Vremenska petlja*, zbirke priča *Đavo u Sarajevu*, *Sarajevski gastronomi* i *Vitez švedskog stola*, knjige *Viva sexico*, *Dijagnoza: patriotizam*, *Školokrečina*, *Laža i apanaža*, *Ne govori mi dok te prekidam* i *Poezija remontizma/Izdržite još malo, nećete još dugo*. Izvedene pozorišne drame *Pedalina* (Sarajevo, London), *Vremenski tunel*, *Car Bumbar i carev Vodonoša* (Sarajevo, Zrenjanin), *Aladin*, *Skapino*, *Kapetan Džon Piplfoks*, *Bumbar car i Vodonoša* (Sarajevo), *Sebastijan i Bosonoga* (Sarajevo, Niš), *Sahib* (Ljubljana). Za Internet portal *Deutsche Welle* piše kolumne *Škljocam i zvocam*. Uređivao časopise *Fan*, *Alčak*, *Vizija*, *Književni žurnal*, *Školegijum* i *Textura*.

Ponedjeljak, 22. april 2019.
15:40 - 17:15h II-1
The art of prepričavanje

24. april 2019.
20:00h

Compilatio canonum

Bosna žubori; nad pitomim krajem,
andeo mira širi laka krila...
Bosna je zemlja prepuna čari...
I posna i bosa da prostiš, i hladna i gladna...
Svud go kamen noge gaze...
Bosno moja, lijepa gizdava...
Ti porobljeni, oteti mi kraju!
Što preteć suncu dere kroz oblake...
Za domovinu s Titom...
Bože, pravde.
Neka oprostí gospođa Europa,
samo Bosna ima spomenike...
Kostiju naših to je gomila...
Složimo se sin sa sinkom,
rod sa rodom, brat sa bratom,
složimo se pod lozinkom:
Ave Serbia...
Hrvatska Hrvatom!
Nogom ćeš stupit, možda poganom
U san starih mezarova
Bacajte sami u oganj decu.
Bez mladosti i sevdaha nema živovanja...
Samo tebe volim, draga nacijo,
samo tebi služim,
Oj Srbijo...
Oj, Kroacijo...
Mlekom svoje dojke nas si otrovala
Oj junačka zemljo mila
Oj, Srbijo, među bunama, među šljivama
Ni umrijeti za te Hrvat nema snage...

Oj, Srbijo, među ljudima na njivama
Mila zemljo, mili dome, na srcu je slatko tvome
Još Horvatska ni propala, dok mi živimo;
visoko se bude stala, kad ju zbudimo
Vostani Srbije!
Lijepa naša
Domovino, tek u srcu te nosim...
Otadžbina je ovo Srbina!
Zato tužno šumi Drina, zato tuži Bosna cela
Sveti Vlaho nebeski, čuvaj narod hrvatski
Blagoslovi Srbu selo, polje, njivu, grad i dom!
Vjieran slavi svojih djeda i narodu
Bosanskome!
Ostajte ovdje
Groblje j' zemlja kom se hodi,
groblje j' voda kom se brodi,
groblje, vrti i gradine;
groblja, brda i doline; Svaka j' stopa
Na Kordunu grob do groba
Gdje raj da ovaj prostrem?
Da bi vazda sretna bila
Da prostiš!

Predrag Stojadinović

Programer, autor, vloger, bajker, ronilac, humanista i aktivista za promociju nauke i logike...

A zapravo, apsolutna grozota božija. Čim mu pomeneš boga skiči/skače ko svetom vodicom opečen. Pokušava da se ugleda na Krausa, Šermera i posebno Herisa, ali mu nikako ne ide.

Kažu ljudi da je izdao dve knjige, završio treću i da radi na četvrtoj, ali on sam u to ne veruje jer mu je ne-logično.

Voli čokoladu i xbox. Nekada je plivao na dalj, a danas sedi u vis i ne pušta ekran iz vida.

Rođen je u Beogradu, fakultetirao u Americi i masterirao u Nemačkoj. Po preživljavanju je programer.

Ponedeljak, 22. april 2019.
17:25 - 19:00h II-6
Razmišljanje za neupućene

A
na pola puta

Razmišljanje za neupućene

Mozak. Taj fenomenalni organ. Taj fenomenalno falični organ. Nakon skoro sat vremena premišljanja, shvatam da jednostavno ne postoji nežan način da se kaže bolna istina: **ljudi nisu sposobni da ispravno razmišljaju**. U te ljude spadamo svi mi, pa i Vi koji ovaj tekst upravo čitate. To nije uvreda, to je realno, objektivno, lako proverljivo, neprijatno činjenično stanje.

Ali, šta je u stvari razmišljanje? Razmišljanje nije ništa drugo do izvođenje zaključaka na osnovu određenih podataka koje smatramo istinitim. Ta famozna procedura se u logici naziva argument, pri čemu se pomenuti podaci nazivaju premise. Mnoge premise su zapravo prethodni zaključci do kojih smo došli na isti način, razmišljanjem: izvođenjem zaključaka na osnovu nekih drugih premisa. Neke od tih premisa su podaci koje smo čuli ili pročitali, ali smo i tu imali isti proces, jer smo doneli zaključak da je izvor pouzdan, te da su ti novi podaci validni, tj. istiniti. Svaki novi podatak koji prihvatimo kao tačan, svaki zaključak koji izvedemo tokom razmišljanja, svi će postati premise u nekom budućem procesu razmišljanja, i to će biti neki novi zaključak, koji će onda opet postati neka nova premissa, i tako tokom celog našeg života. Premise koje vode do zaključaka, zaključci koji postaju nove premise koji onda vode do novih zaključaka, i tako unedogled.

Proces izvlačenja zaključaka iz premisa nije nimalo lak. Greške u tom procesu nisu samo moguće već su i veoma učestale. Čak i ljudi koji odlično poznaju te greške nisu u potpunosti imuni na njih. Međutim, poznavanje tih grešaka im barem pomaže da ih prepoznaju i da se isprave. Te greške u logičkom razmišljanju se, logično, nazivaju **logičke greške**. Još je Aristotel u 4. veku pne. opisao 13 takvih grešaka. Dok danas skoro niko ni ne zna za njih, a i od onih koji znaju teško da bi iko uspeo da imenuje više od par.

Pored logičkih grešaka, postoje i takozvane **kognitivne pristrasnosti**. To su nasleđene, evolutivno razvijene i samim tim potpuno prirodne greške koje mozak pravi prilikom obrade podataka. I kognitivne pristrasnosti nas sprečavaju da ispravno razmišljamo i mnoge su zapravo direktni uzroci raznih logičkih grešaka. Poznavanje kognitivnih pristrasnosti je takođe neophodno da bismo ih prepoznali kod sebe, ali i kod drugih, i da bismo umanjili njihov negativan uticaj. Kao što verovatno pretpostavljate, broj ljudi koji zna za kognitivne pristrasnosti je drastično manji od broja onih koji znaju za logičke greške.

Ali to nije sve, pored kognitivnih pristrasnosti i logičkih grešaka, postoje i tri veoma važna fenomena koji se nazivaju **kognitivna disonanca, kognitivna inercija i amigdalina otmica**, a koji takođe čine veoma učestale kamene spoticanja u procesu razmišljanja. A za njih, pogađate, skoro da niko ne zna.

Kako se onda ljudi brane od negativnog uticaja svih ovih prirodnih problema u mozgu ako ne znaju ništa o njima, ako čak ne znaju ni da ti problemi postoje u našem mozgu? Nikako. I to je veliki problem. Činjenica da su u pitanju prirodno razvijene greške čini da ih pravimo ne samo nesvesno, već uz ubeđenje da zapravo i nismo načinili grešku i da smo sasvim ispravno nešto zaključili.

Dakle, da bismo prestali da pravimo greške u razmišljanju, neophodno je da poznamo te greške, da znamo na koji način ih pravimo i naravno, da razumemo zašto su to zaista zapravo greške a ne ispravno razmišljanje. To možemo da naučimo, ako se potrudimo.

Međutim, ako uzmemo u obzir značaj poznavanja ove materije, postavlja se veoma zabrinjavajuće pitanje: "Zašto nas ovome niko već nije učio u školi?" Učili smo matematiku, bez koje ne bismo mogli da se snađemo u životu, da adekvatno kontrolišemo svoje finansije, da trgujemo. Učili smo maternji jezik i pravopis da bismo se adekvatno izražavali i komunicirali sa drugima. Ali, zar nije razmišljanje osnova za baš sve, uključujući i matematiku i pravopis? Zar nije sposobnost da se ispravno razmišlja mnogo važnija od svega ostalog? Čak i ako se složimo da ispravno razmišljanje možda ipak nije važnije od matematike ili pravopisa, ipak je nepobitno da ono definitivno nije nimalo manje važno.

Zašto nas onda niko tome nije učio? Zašto u obrazovanju koje u svojoj osnovi ima za cilj da od dece napravi umno sposobne odrasle ljude, nema mesta za učenje kako ispravno razmišljati? **Zašto su nas uporno učili šta da mislimo, umesto da nas prvo i osnovno nauče kako da mislimo?**

Ne znam.

Ono što znam, ipak, je da predmet o ispravnom razmišljanju mora da postoji najkasnije od 5 razreda osnovne pa sve do kraja srednje škole i da taj predmet mora da bude ravnopravan sa matematikom i pravopisom.

Bez toga će naša deca sigurno praviti iste greške koje su pravili naši preci i koje uporno pravimo i mi danas.

Bez toga će nas u budućnosti i dalje voditi najgori, a napuštati najbolji.

*Tekst objavljen 08.11.2015. godine
na portalu direktanec.rs*

Petar Matović

Petar Matović rođen je 1978. u Užicu, završio je studije srpske književnosti u Beogradu. Piše poeziju i eseje, objavljuje u periodici, zastupljen je u više antologija u zemlji i inostranstvu, pesme su mu prevedene na više jezika: poljski, engleski, nemački, švedski, francuski, italijanski, španski, katalonski, portugalski, galicijski, rumunski, makedonski, slovenački, slovački, mađarski.

Objavio je zbirke pesama: *Kamerni komadi*; *Koferi Džima Džarmuša* (izdanja na drugim jezicima: *Walizki Jima Jarmusha*, Maximum, Kraków, 2011; *Les maletes de Jim Jarmusch*, La Cantarida, Palma de Mallorca, 2013); *Odakle dolaze dabrovi* (2013) i *Iz srećne republike* (2017). Dobitnik je stipendija *Gaude Polonia 2013* Ministarstva kulture Republike Poljske, *Baltičkog centra za pisce i prevodioce* (Vizbi, Švedska, 2015), *Traduki* (Split, 2016), *Kulturkontakt* (Beč, 2017) i *Q21* (Beč, 2017). Dobitnik je nagrade *Branko Miljković* za knjigu pesama *Iz srećne republike*.

Živi u Požegi.

Utorak, 23. april 2019.
11:15 - 12:50h III-3/III-4
O romanu *Semper idem*

23. april 2019.
20:00h

NEĆU O AUŠVICU

*Ne fotografiši, savetovali su me
pred put, pusti neka te obuzme,
ponese.*

Molitveni šalovi visili su
u vitrinama, nestvarni
bez pokreta.

*Priđi sa strahopoštovanjem,
slušao sam.*

*It was fun, rekla je studentkinja
iz Amerike na izlasku dok se
objektiv uvlačio u telo kamere.*

Svetlost reflektora cvetala je na staklu:
iza su bile tone ljudske kose.

U povratku kući ljubi me *djevuška*, vodič
u kompleksu, tada osetim prašinu kako
silazi joj sa odeće i kože i preuzima naš stan.

*Piši o tome, kaže poznanik, to je
dobar motiv.*

Pod osvetljenjem ne bleska
nijedna čestica, ništa: iza staklenog
fronta guraju se koferi.

Posebni popusti prevoznika
na povratne karte do Osvjenćima.

Planina obuće u vakuumu
iz jednog koraka nestala bi.
Nikada se ti donovi nisu istrošili.

U malom gradu nisam imao izbora
nego čitati o Holokaustu.

Sada živim u Krakovu, svuda su
suveniri. Neću o Aušvicu. Kada
pomislim na dom, začutim.

DEPONIJIA EVROPE

*I live on the Balkans, govorim turistima iz Evropske unije,
I write poetry, objašnjavam čime se bavim;
klimaju glavom sa odobravanjem penzioneri
iz Folksvagenovog pogona u Wolfsburgu:
ne sumnjam – poezija Balkana je egzotična destinacija
zapadnoevropskih turista.*

Vetar diže rub suknje jedne preplanule Nemice,
dame u godinama sa etno đerdanima,
slušam tvrde glasove što izgovore imena zemalja
čije jezike ne smem više da razumem:
Montenegro, Croatia, Bosnia und Herzegowina, Serbia.

A primetna je obnova monarhije:
u cvetanju jorgovana serbijanskih varoši
feudalizam neoprostivo stiže ovog proleća.

Tešim se kako trgovina ide,
kako ide piraterija diskova, kozmetički proizvodi...
U centru ovog malog grada na jugu države
ubeđuju me da je preko granice istok,
a sve je u mešanju slogova *čajniz, ciganjskih
i serbijanskih.*

Sunce je u lavi zapada naglo zašlo preko moje usne,
grizem je od svraba, skupljam robu,
odlazim sa trga ne okrećući se... Iza mene
praska, žubori, glagolje stranci i domoroci.
*A ima li rešenja sem ljubavi za Balkan,
oficijelnu deponiju Evrope.*

Tea Tulić

Tea Tulić je rođena u Rijeci 1978.

Prozu je objavljivala u raznim domaćim i inozemnim književnim časopisima, uključujući i *McSweeney's* iz San Franciska. 2011. je osvojila nagradu *Prozak* za najbolji rukopis autora do 35 godina - proznu knjigu *Kosa posvuda* koju je Ministarstvo kulture RH nagradilo kao jedno od najboljih romanesknih ostvarenja u 2011. Ova knjiga je također objavljena u Srbiji, Italiji, Makedoniji i Velikoj Britaniji. Engleski prijevod te knjige našao se u polufinalima za *European Bank for Reconstruction and Development literature prize 2018.* i *Warwick prize for woman in translation 2018.*

Članica je žirija međunarodnog književnog natječaja *Lapis Histriae* te neformalne riječke književne skupine *RiLit*. 2014. u suradnji s Enverom Krivcem i glazbenim kolektivom *Japanski premijeri*, objavila je spoken word album *Albumče*. 2017. objavila je knjigu poetske proze *Maksimum jata* koja je bila u širem izboru za nagradu *tportala 2018.*

Utorak, 23. april 2019.
13:45 - 15:20h IV-4
(Ne)moć jezika

A

na pola puta

Otac

Svugdje smo putovali. Koji god grad želiš, izaberi, sad ću ti ga nacrtati! – otac kaže.

Gledamo fotografije, on prelazi dlanom po hrapavoj bradi, kuha kavu, putuje gradovima u tamnim klompama. Zgradom tutnji voda.

– Koji god grad želiš.

U ocu se skupljaju fotografije s jezera gdje smo sretni. Tamo imam pet godina i gola stojim na drvenom pontonu. Moj otac je rukama uhvatio zmiyu, izvadio je iz jezera i zatukao lopatom. Potom ju je objesio na stablo. Smiješimo se, moja sitna nona je zadigla haljinu iznad koljena i porinula noge u jezero.

– Nakon mene neće ostati puno fotografija, ali kad ti, sine, odeš, svijet će biti zatrpan fotografijama mrtvih ljudi.

Otac je ranije puno putovao i čitao knjige. Mogao se posvađati bilo s kim. Sad mu, pak, treba više sna. Ujutro spava do deset, zatim kad skuha ručak i uz večernji dnevnik. Noću puši. I često mu je hladno. Vuče veliku grijalicu svukud sa sobom po stanu. Šalje u materinu vrelo ulje koje prska iz tave, perilicu kojoj vrata padaju, psa koji mu kompulzivno liže ruke. Ponekad, u polutišini svoga stana, šalje u materinu službenike, političare i one koji kažu da stalno govore istinu. One koji misle, ali mu ne kažu, da je dosadio i bogu i vragu. Ali on se više ne namjerava svađati, samo gleda zamućeno.

Sve cipele slaže na pod, u vrstu. Desetke papira, raznih rješenja, slaže na svoj zeleni radni stol, čeka da napuni godine, da i službeno ode u penziju.

– Neću više prati sude – često kaže.

Otac je sav u svom tamnom licu; u dubokim utorima oko očiju kao da krije sol. Zamišljam kako licu prinosi tanjur s juhom, zatvara oči, a s lica mu sniježi sol.

U ocu se skupljaju fotografije s otoka na koji smo nekad odlazili svakog ljeta. Ponekad bi nas tamo posjetile životinje koje bi preplivale more. Izbezumljeni turisti dočekivali bi ih na plažama, pružali im mirišljave ruke. Toliko plivanja iscrpi svaku životinju. Kad stignu, uvijek malo odspavaju na suncu. Nedavno su srne na otoku pile more. Sve je vibriralo, isparavalo svoje milimetre i padalo u plavetnilo. Tri dana zaredom dolazile su jedna za drugom, velike i male srne, pile more i nestajale. Djeca su plakala, došla je i oseka. Pjevalo se i plesalo na trgovima, neki su igrali karte i pili sve što bi im netko stavio pod nos. Mi to nismo vidjeli. Ali vidjeli smo onaj veliki putnički brod, najavili su njegov dolazak. Nekoliko stotina prozračno odjevenih ljudi sišlo je s njega, a naši sugrađani su potrčali. Gotovo zaplivali. Dodirnuli provu veću od našeg malog, sisatog grada.

U ocu se skuplja voda. Noge i očni kapci mu otiču. Zato uzima tablete. Jezero više ne posjećujemo, ono je sad daleko i posjeduju ga ljudi koji su tamo sagradili kuće za odmor, ljudi koje ne poznajemo. I otok nam je dalek, tamošnja rodbina je tako htjela. Nemamo svoju kuću za odmor ni na jezeru, ni na moru. Naše kuće za odmor su ove u kojima do kasno u noć zurimo u visoke stropove. Ove koje nas umaraju.

Otac iz usta izvlači dugačku dlaku i sjeda u svoju plišanu fotelju. Buduća praznina te fotelje je moja. Dok gleda u televizor, ja gledam u njegove sklopljene oči okružene cvijećem, mnoštvo pobacanih latica leži mu na licu, na vratu i prsima. U odijelu je s vjenčanja, leži i svi oko njega su tihi i pristojni. Propuh ga ne dotiče. Mazim njegovo gumeno lice koje će se pretvoriti u kašu, u obrok.

– Mrtva mi je kosa – kaže.

Šišam ga mašinicom. Kosa pada na teraco. Na prozoru nema zavjese, ali ni dnevnog svijetla, škura je zatvorena. Kosa je mekana, svilena, crna. Oko ušiju ga šišam škarama. Pazim na uho koje su mu operirali. Pazim na oba. Otac sjedi sitan na stolici, kao mali gavran. Miriše na zapršku. Pazim da ga ne ošišam prekratko, da ne nestane jer ima malu glavu, kao i ja. Nitko nema tako male glave, drugi nam se uvijek zbog toga osmjehuju, vjeruju da smo dobri ljudi.

Mrtva je bila, kaže. Je, odgovaram dok metem teraco, a svileno crno ništavilo pada s njegovih ramena.

Bi li volio živjeti u svjetlijem stanu, pitam. Ne, jer ga nikad ne bih napuštao, odgovara.

Kad zovem oca telefonom, želim da se javi. Ako se ne javi odmah, zovem bez prestanka. Gdje si, javi se, kažem. Kad se javi, pitam ga otiču li mu noge. Ne kažem da bismo mogli otići na groblje. Što ćemo tamo? Kad stojimo nad mojom majkom, nad bijelim šljunkom, znamo da ona nije tamo. Jer nije ni tu. Naša mala bijela čaplja, sva u tajni.

Kad ga zovem, razmišljam kako mu ne mogu reći – Mili. To nije na meni.

Bogu trebaju ljudi, poput nas dvoje, da ostane sramežljiv, tih i dostojanstven. Da pije more poput srne i nestane. Da njegovu koščicu bacimo u daljinu.

Za rođendane ocu poklanjam kanotjere i kolonjsku vodu. Kažem mu da pazi na sebe, da pije puno vode i da jede đumbir.

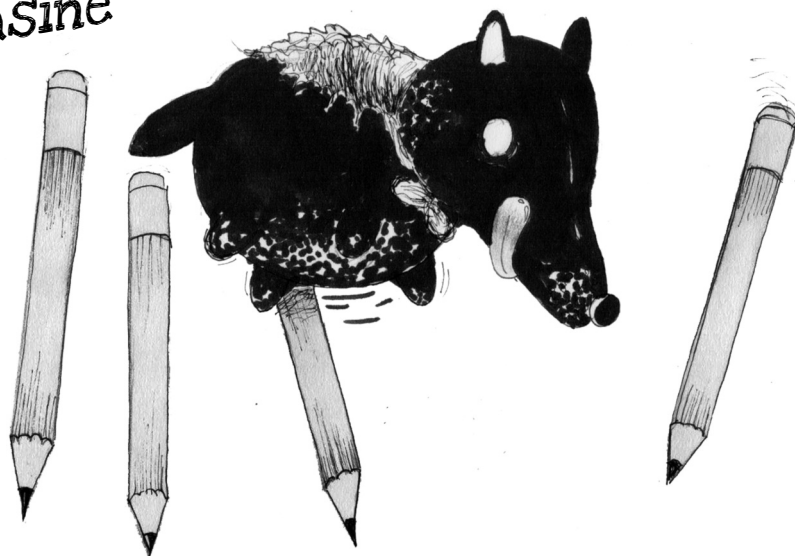
(iz knjige *Maksimum jata*)

Dejan Ilić

Dejan Ilić rođen je 1965. godine u Zemunu. Objavio je knjigu kratke proze "Kao da je bilo juče" (1995) i zbirke eseja "Osam i po oglada iz razumevanja" (2008), "Tranziciona pravda i tumačenje književnosti: srpski primer" (2011) i "Škola za 'petparačke' priče. Predlozi za drugačiji kurikulum" (2016). Urednik je u časopisu "Reč" i u "Fabriki knjiga".

Utorak, 23. april 2019.
15:40 - 17:15h IV-1
O filmu Smrtonošne mašine

A

na pola puta

1.

Stvar nije u (novom) znanju. Naprotiv, umesto na znanju, Vaidhyathan insistira na jednom krajnje jednostavnom pitanju: koliko vremena izdvajamo da razmislimo o onome što već znamo? Preciznije, i sasvim u skladu sa stavovima iz knjige: koliko nam društvene mreže ostavljaju vremena da razmišljamo o informacijama koje zahvaljujući njima dobijamo u ogromnim količinama? "Anti-društvene mreže" je zato najbolje razumeti kao pokušaj da se čitaoci nagovore da naprave prostor, to jest da nađu vreme da razmisle o onome što o društvenim mrežama već znaju. Za početak, to bi trebalo da bude upravo vreme za čitanje ove knjige. U toj transakciji, čitaocima koji su dali/posvetili vreme Vaidhyathanu za uzvrat nudi smernice i kontekste za razmišljanje o društvenim mrežama u načelu i o Facebooku, kao najmoćnijoj od njih, posebno. Naravno, on ne govori o društvenim mrežama uopšteno i ne uzima u obzir baš svaki njihov aspekt. Fokus je znatno uži: ako su promovisane kao novi, znatno efikasniji socijalni lepak za navodno pokidane veze između članova zajednice, bilo onih brojnih lokalnih, bilo jedne kosmpolitiski shvaćene globalne, piše Vaidhyathan, onda već danas sa sigurnošću možemo da kažemo da taj posao držanja zajednice na okupu one ne samo da rade loše, nego po svemu što znamo rade tome naprotiv – proizvode razdore, produbljuju jazove i dele, lokalno i globalno, svet na jedne prema drugima krajnje neprijateljski nastrojene suparničke identitetske (etničke, verske, rasne, kulturne, političke) grupe.

Umesto da bude alatka koja bi nam olakšala da se okupimo i zajedno razmotrimo pitanja u vezi sa stvarima koje bismo odredili kao opšte dobro (za početak, da se uopšte dogovorimo oko toga ko smo to "mi" i šta je to naše zajedničko dobro), Facebook, na primer, efikasno osujećuje svaki takav pokušaj, stvarajući utisak da ne postoji neko obuhvatno "mi", već samo niz posebnih, homogenih "mi" u stalnom sukobu sa drugim isto tako ustrojenim "mi", od kojih se svako zalaže samo za svoje sopstveno, partikularno dobro, bez obzira na to kakvu štetu time nanosi drugima. U sedam poglavlja svoje knjige, Vaidhyathan postupno izlaže kako se i zašto to događa. On to čini jasno i pregledno: ako je suditi prema (odličnom) prevodu, Vaidhyathan je vešt pisac, i u smislu dobrog, zanimljivog pripovedanja i u smislu sposobnosti da u malo reči sažme zaključke svojih širokih i detaljnih razmatranja. Na engleskom bi se reklo da on ume da napravi dobar "sound bite", to jest kratku poruku koja verno prenosi suštinu onoga što se hoće reći i koju publika lako pamti. Kod nas bi se za to mogla upotrebiti reč "krilatica". Jedna takva krilatica, reprezentativna za stavove iz knjige, nalazi se na njenom samom početku, kao naslov uvoda: "S Fejsbukom je problem u Fejsbuku". Dok se na samom kraju poslednjeg poglavlja, a pre zaključka, nalazi druga: "Fejsbuk ne favorizuje mržnju. Ali mržnja favorizuje Fejsbuk." Između ove dve krilatice, smeštena je analiza koja pokazuje kako se od konstatacije da je Facebook problem stiže do precizne dijagnoze problema.

2.

U svojim poglavljima Vaidhyathan prelazi put od opisivanja i objašnjavanja vezanosti za društvene mreže (zavisnost bi zapravo u tom kontekstu bio prikladniji termin), a pre svega za Facebook, svakog korisnika ponaosob, da bi se taj krupni plan do kraja knjige pretočio u jedan opšti: posledice korišćenja Facebooka po čitave političke zajednice. Svako poglavlje nosi vrlo rečit naslov: od "Mašine za uživanje", preko "Mašine za nadzor", "Mašine za odvratanje pažnje", "Mašine za čovekoljublje", "Mašine za proteste", "Političke

mašine", "Mašine za dezinformisanje", do zaključne "Mašine za besmisao". Na tom tekstualnom putu izlažu se mehanizmi za privlačenje korisnika, raskrinkavaju obećanja vlasnika Facebooka u vezi sa svrhama i ciljevima kojima teži ta mreža, utvrđuju njeni stvarni učinci i iznose razlozi za njenu pogubnu uspešnost.

Zanimljivo je da nema nijednog poglavlja pod naslovom "Mašina za pravljenje novca". Jer, zarada je, ponavlja često Vaidhyathan, jedini motiv koji pokreće vlasnike i dizajnere Facebooka.¹ Možda i zato što je to provodni motiv čitave knjige, ta tema nije obrađena u jednom posebnom poglavlju. Sasvim pojednostavljeno, knjiga prati sledeću šemu: kreator Facebooka zanima isključivo zarada; njihova zarada zavisi od broja korisnika; korisnici se moraju nečim privući; jednom kada odvoje vreme za mrežu, to se mora iskoristiti da se oni privole ili prisile da joj se stalno vraćaju (to jest, treba ih učiniti zavisnim od mreže); što je veći broj korisnika, raste uticaj mreže, što donosi sve više novih korisnika; na određenom stepenu moći, vlasnici mreže sklapaju aranžmane sa državnim administracijama koje im daju monopolski položaj i puštaju ih da guše konkurenciju, što ponovo utiče na rast broja korisnika i uvećanje moći; velika moć ide podruku sa ogromnom zaradom. Deo zarade vraća se u uvećavanje uticaja i sticanje novih korisnika. Vrzino kolo se tako zatvara. /.../

4.

Ako je neko do sada stekao utisak da je Vaidhyathan ogorčeni protivnik društvenih mreža, a Facebooka pogotovo, pogrešio je. On se ne zalaže ni za ukidanje ni za bojkot tih mreža. Pored ostalog i zato što veruje (a verovatno je i u pravu) da je i jedno i drugo nemoguće. Ali, ima i važnijih razloga od toga.

Facebook nije izmislio naše poroke. Oni su sve vreme bili tu, mnogo pre Facebooka. Facebook je samo ponudio platformu da se oni ispolje još jače i pogubnije nego ranije. Pored toga, nevolja sa Facebookom je i u tome što ti naši razobrućeni poroci rade u njegovu korist, to jest šire vidljivost, povećavaju broj korisnika, pojačavaju nadzor, pa tako i samu zaradu. Reč je o svojevrsnoj negativnoj povratnoj sprezi – za Facebook kao da zaista važi: što gore, to bolje.

...

Vaidhyathan zato pogled i prst upire u državu. On državu shvata kao jedan veliki instrument za promišljeno kolektivno delovanje. To naprosto znači da bi građani morali da izvrše pritisak na državu i podstaknu je da zauzda digitalne gigante na društvenim mrežama. Ona bi to mogla da uradi na način sličan onome na koji je ranije pokušala da zauzda, recimo, "žutu štampu". Dakle, moraju se doneti jasni propisi šta se sme a šta ne sme na mrežama (recimo, ne bi se smelo lagati, koliko god da ta zabrana u novonastalom medijskom okruženju izgleda smešno); te kojim podacima se može trgovati, uz pristanak, a koje nije uopšte dopušteno prikupljati. Takođe, moraju se ukinuti monopli na mrežama, pored ostalog i tako što će se postojeće kompanije pocepati na sastavne delove koji će nastaviti samostalno da posluju.

1. Raskorak između proklamovanih čovekoljubivih ciljeva i puke pohlepe vlasnika društvenih mreža tema je četvrtog poglavlja, očito ironično naslovljenog "Mašina za čovekoljublje", iako bi naslov "Mašina za pravljenje novca" tu više bio na mestu.

Odlomci iz prikaza knjige "Antidruštvene mreže"
Sive Vaidhyathana, Clio 2018.
(Školegijum, 23.01.2019; Peščanik.net, 31.01.2019.)

Jasna Šamić

Jasna Šamić, završila je studije turskog jezika i književnosti (1972), i arapskog jezika i književnosti sa persijskim kao trećim jezikom, na Filozofskom fakultetu u Sarajevu (1973). Na istom fakultetu magistrirala je iz opšte lingvistike i turkologije (1977). Doktorirala je na Sorboni na temu sufizma i istorije Balkana (1984). Profesorka je na Univerzitetu u Sarajevu, saradnica na radijskim stanicama RFI i France Culture, direktorka istraživanja pri Nacionalnom naučnom istraživačkom centru. Predavala jezike i civilizaciju Balkana na Univerzitetu Marc Bloch u Strazburu, držala predavanja i učestvovala u naučnim skupovima na univerzitetima širom Evrope i u Americi.

Kroz svoj naučni rad bavi se naročito sufizmom i sufij-skom književnošću, derviškim redovima i osmanskim književnošću, ali i modernom turskom književnošću. Prevodila je sa turskog, arapskog, persijskog, francuskog, engleskog i italijanskog jezika.

Bila je članica redakcije časopisa *Kulture istoka* (Beograd), potpredsednica *Udruženja prevodilaca BiH*, danas je članica *Societe asiatique* i *Društva pisaca Francuske*, francuskog *PEN kluba*, *Društva pisaca BiH*, *PEN centra BiH*. Uređuje časopis *Književna sehara*.

Laureat nagrada *Stendahal* i *Gachez-Philippot* za književnost, nagrade publike *Salona balkanske knjige* u Parizu, međunarodne nagrade *Naji Naamans* za poeziju i prozu, i nagrade *Fondacije za izdavaštvo BiH* za više knjiga.

Romane, pripovetke, poeziju, drame, eseje, književnu kritiku piše i objavljuje na bosanskom i francuskom jeziku.

Objavljene knjige poezije: *Isječeni trenuci* (1973), *U hladu druge kože* (1980), *Na postelji od sna* (2015)

Romani: *Mraz i pepeo* (1997), *Bosanski paviljon* (2000), *Soba s pogledom na okean* (2001), *Portret Balthazara Casiglionea* (2002), *Carstvo sjenki* (2007), *Mozart* (2013), *Svjetlo mraka* (2017), *Prijedeli lutajućih duša* (2016)

Drame: *Sjećanje na život* (1995), *Grad ljubav smrt* (1995)

Proza: *Valcer* (1998), *Na Seni barka* (2007)

Eseji: *Pariski ratni dnevnik* (1994), *Mistika i mistika* (2015)

Monografija, *Pariz Sarajevo* (2001)

Autorka je brojnih dokumentarnih i kratkometražnih filmova kao i pozorišnih predstava koje je sama postavljala na scene Pariza i Sarajeva.

Živi i radi u Parizu kao slobodan pisac.

Utorak, 23. april 2019.
17:25 - 19:00h II-5
O orijentalnoj književnosti

A
na pola puta

Carstvo sijenki

24. april 2019.
20:00h

*Jesu li mrakovi platna gdje žive
nestala bića bliskog mi pogleda?*

Evo me opet u istom vozu, romantičnog naziva Mozart, kojim sam godinama putovala do univerziteta gdje sam predavala "jezike", istoriju i civilizaciju iz Regije; ovaj put me Mozart vraća u Pariz sa festivala poezije u Strasbourgu. Organizirali ga Turci. Jesen. To je prilika da čitam, sanjarim, i uživam, kao nekad, u prirodi. Ponajprije u drveću po čijim vršicama palacaju jesenji plamenovi. Rđa je zahvatila lišće niskoga grmlja, a i krošnje mnogih visokih stabala su kao zarđala sunca. Zadovoljstvo je, kao sjenkom, praćeno gorčinom koje ne mogu da se oslobodim. U međuvremenu, brojni prijatelji su se u razboljeli, mnogi od njih i umrli. Žestoke bujice emocija ostavile su pustoš u duši koja je sad nalik na prazno pješčano korito.

(...)

U Strasbourg sam ponijela, ali nisam imala ni trenutak vremena da pročitam pisma koja sam pronašla u sehari nakon mamine smrti. Otvaram smotuljak.

Pisana su krajem pedesetih i početkom šezdesetih. Kako ih je sačuvala? Ona, koja je raspolagala zbilja nesvakidašnjim talentom da sve izgubi?

To su, uglavnom, pisma koja je tata slao mami, ponekad i nama, djeci, u vrijeme kad je u Parizu pripremao naš dolazak. Među njima ima i maminih. S našim dolaskom nije išlo lako: trebalo je dobiti vize i naći stan, a mi smo bili iz divlje zemlje koja je uz to bila i komunistička.

Gotovo svako tatino pismo počinjalo je isto: "Danas je nedjelja i, kao i obično, dan za pisanje pisama, a od tebe već više od tri nedjelje ni glasa". Onda bi dodao: "Moji dani teku uobičajenim ritmom".

Moja majka, ili nije uopšte odgovarala, ili vrlo rijetko, uglavnom da naruči potrepštine koje su nedostajale kod nas: još uvijek je vladala komunistička sirotinja. Tata nije uvijek mogao poslati baš sve što je tražila, i to iz dva razloga: pakete su morali nositi njegovi poznanici koji su bili slučajni prolaznici, a uz to, carinski propisi bili su strogi. To je bilo i doba kad su šverceri išli u Trst (gdje je Jugoslavija ostavljala 500 milona dolara godišnje), prenoseći novce u knjigama, koje nisu čitali, u kutijama za cigarete, koje nisu pušili, u pastama za zube koje nisu prali, u pogačama koje nisu jeli, u prljavim gaćicama s miomirisom njegovanim danima za tu priliku, u kosi koju mjesecima nisu oprali. Neka se carinici obeznanе! Žene su dinare skrivale u grudnjacima, ili među dojčkama, ili u intimnom rublju, čak i intimnim dijelovima tijela, to jest u središtu njene milosti, kako bi rekao Hamlet. Carinici su s užitkom tjerovali putnike da otvaraju prtljagu, izvrću kofere i torbe, rovali im po džepovima prije nego što od najsumnjivijih zatraže da se skinu i nevaljale pacijentkinje pregledaju ginekološki, a pacijente rektalno.

U jednom pismu tata kaže: "Šaljem ti sljedeće sitnice: jedne najlon čarape, dva rupčića, jedan vaporizator za kolonjsku vodu, pola kila kafe." Često je mami slao i kišobrane, elegantne i po

posljednjoj modi, kakvih nije bilo u nas, a ona bi ih brzo izgubila. Kupovao joj je štofove za kostime i kapute; materijal je bio najčešće crn, opet po posljednjoj modi i koji se ne gužva; uz njega i dugmad koju bi mama naručila. Ni dugmadi kod nas nije bilo. Meni su stizale lutke i knjige, bratu konji i avioni. Jednom, tata mi javlja da mi je kupio lutku "ljepšu od one koju sam naručila; ne samo da ima kosu i spava, nego i kaže mama"; brat je za svoj rođendan dobio kamion s kantama za mlijeko. Nažalost, tata nije uspio naći minduše koje mu je mama davno naručila, ali je zato ponovo našao prilično otmjen kišobran, voz sa tračnicama i stanicom za brata, čarape od engleskog konca i pojačane najlonom za svoju mamu, dva ruža za usne s kutijama, jednom dužom, modernijom, i jednom kraćom, ali isto tako ukusnom, jednu bočicu parfema, tri četvrt kile pržene kafe – za traženje nepržene nije imao vremena - pola kile datula, i četiri narandže. "Još sam kupio jednu olovku s hemijskom tintom za druga Novakovića." Sve ovo je, u ono doba, predstavljalo pravo čudo. Gotovo u svakom pismu pozivao je mamu na to da se urazumi, postane realnija i štedi novce, jer je svota koju je imala na raspolaganju "više nego dovoljna za život nekolicini članova porodice". Nikad, međutim, nije pomenuo šnjuru za koher koju mu je, u jednom pismu, takođe sačuvanom, naručila njegova majka.

(...)

Dok Mozartovi točkovi diskretno kloparaju, čujem je kako recituje Baudelairea. Vrijeme je opasan igrač! Potom sve više tonem u uspomene, gledajući livade i šume, a onda opet se vraćam pismima. Sva prošlost pohranjena je u tim pismima koja su ispunila voz.

Vraćam se u prošlost brzinom kojom nas nose ovi moderni točkovi, vraćam u život koji čitam na porumenjelom lišću...

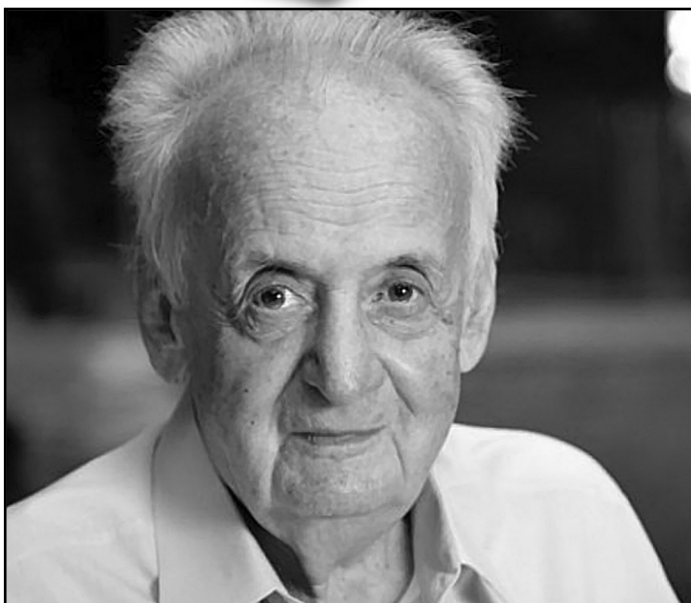
(...)

Mama nikad nije imala mnogo veze s onim što normalan svijet zove realnošću. Sa takozvanim praktičnim stvarima. Šta je željela? Da tata ostane s njom kod kuće, mada je znala da je njegov posao vezan za putovanja? Ona se nikad ne bi vezala za trgovca ili zanatliju. Koji, opet, ne bi bili stalno u kući, kraj nje. Ali je teško reći da sa svog stanovišta nije bila u pravu: njena frustracija se pretvorila u patnju koja je bila izrazita, teška. I sve teža. Dok nije postala nesnosna. I kada bismo joj i mi, njena već odrasla djeca, rekli: "Pogledaj kakva nesreća vlada oko tebe, tvoj život je bajka", odgovarala bi: "Imam i ja svoju muku". Muku, u koju niko nije vjerovao, jer nije znala naći put ni do čijeg srca. To je za nju bila dodatna muka, a za nas potvrda da imamo posla sa razmaženom i dokonom begovicom koju razjeda dosada.

(...)

Iz stare porodice, čiji su preci bili slavni kaligrafi, i mama i moja tetka naslijedile su dar za slikanje. Imala je talenta i za spekulativno mišljenje. Sve što je bilo umjetnost, i uopšte duhovnost, za nju je bio istinski dom. "Umjetnost je život". Ostalo nije primijećivala.

Ivan Ivanji

Ivan Ivanji je rođen 1929. godine u Zrenjaninu. Književnik je i prevodilac. Roditelji, oboje lekari, Jevreji, ubijeni su. Otac je ubijen 1941, majka 1942. godine, a on se spasao bekstvom kod rođaka u Novi Sad. Tu je uhapšen u martu 1944. godine, posle čega je bio zatočen u koncentracionim logorima Aušvic i Buhenvald do aprila 1945. godine.

Završio je srednju tehničku školu u Novom Sadu, posle toga studirao arhitekturu, a zatim i germanistiku u Beogradu. Preko dvadeset godina bio je prevodilac za nemački jezik Josipu Brozu Titu, kao i drugim državnim i partijskim funkcionerima. Paralelno s karijerom pedagoga, novinara, dramaturga i prevodioca i brojnim funkcijama koje je obavljao u kulturnom životu Beograda i diplomatiji, bavio se i književnošću i od rane mladosti objavljivao poeziju, prozu, eseje, bajke i drame.

Sreda, 24. april 2019.
10:20 - 11:50h III-7
Okupirano detinjstvo

Njegovim najznačajnijim delima smatraju se romani *Čoveka nisu ubili* (1954), *Dioklecijan* (1973, 2015), *Na kraju ostaje reč* (1980), *Smrt na Zmajevoj steni* (1982), *Jedna mađarska jesen* (1986), *Preskakanje senke* (1989), *Konstantin* (1988, 2013), *Barbarosin Jevrejin u Srbiji* (1998), *Guvernanta* (2002), *Balerina i rat* (2003), *Čovek od pepela* (2006), *Staljinova sablja* (2008), *Julijan* (2008), *Aveti iz jednog malog grada* (2009), *Milijarder* (2014), *Moj lepi život u paklu* (2016), kao i zbirke pripovedaka *Druga strana večnosti* (1994) i *Poruka u boci* (2005). Objavio je i zbirku eseja *Nemačke teme* (1975), kao i političku publicistiku u knjigama *Pisma iz Havane* (1984) i *Titov prevodilac* (2005, 2014).

Prvo izdanje romana *Konstantin*, objavljeno je 1988. godine u Beogradu, iste godine objavljeno je i na nemačkom jeziku. Ovaj roman deo je romaneskne trilogije o rimskim carevima rođenim na južnoslovenskom tlu (uz *Konstantina*, romani *Dioklecijan* i *Julijan*).

Dela su mu prevedena na nemački, italijanski, engleski, mađarski, slovački i slovenački jezik. Sa nemačkog i mađarskog jezika preveo je desetine knjiga, pesama, romana i drama poznatih svetskih pisaca (Ginter Gras, Gustav Mejrink, Endre Adi, Šandor Vereš, Bertolt Breht, Karl Jaspers, Magda Sabo i dr.)

Živi u Beogradu.

Укус слатког од вишања

Седи, дакле, преда мном син брата мога оца. Као дечасти смо три године спавали у истој соби, јели за истим столом. Стварно више не знам о чему смо онда разговарали. О чему се прича са тринаест, четрнаест петнаест година? Нисмо се видели толико деценија, нисмо се дописивали, нисмо имали никакав контакт. Рекао бих да је матори Јеврејин, иако је, смешна реч, само полујеврејин, а кунем се да изгледа “јеврејскије” од мене. Пажљиво обријан, тамно одело, за мој укус, сувише шарена лептир-машна. Подебели стари господин. И ја сам сувише дебео. Он је дошао да посети стари завичај. “Још једанпут у животу”, каже. Помислим да је то логично.

Разговарамо на српском језику. Говори га одлично, као да никад није отишао из ове земље. За време окупације разговарали смо на мађарском језику. Мој стриц, његов отац, инсистирао је на томе. Зна се зашто. Ишли смо у мађарске школе, живели под мађарском окупацијом. Не би био проблем ни да причамо на немачком, иако он каже да ипак најбоље зна енглески, али га ја, нажалост, не знам довољно.

Познајем доста људи који тврде да се сећају и најмањих појединости из свог детињства. Ја не спадам међу њих. Сумњам у све, такође и у своја сећања ако не могу да их проверим. Као писац сам често свашта измишљао. Међутим мислим, готово сам уверен, да ме је отац мог блиског рођака из Аустралије издао Немцима. Да сам због њега био у концентрационом логору. Да због њега замало нисам погинуо. Ја му говорим право у лице о својој сумњи и питам га шта он мисли. Тешко питање. Није се тргнуо. Можда је чак и очекивао то или нешто слично. Можда због тога нисмо имали никакве везе више од пола столећа, али сад је изречено. За тренутак делује још тужније него малочас и каже:

“Мој покојни отац је био чудан човек...”

То није никакав одговор на питање, не изражава његов став. Пауза. Пуштам га да размислим. Најзад додаје:

“Знам да је између вас двојице било проблема, али ја их никада нисам сасвим схватао...”

Проблеми између мене и стрица? Моје хапшење је проблем између њега и мене? Нисам неучтив домаћин, али то је сад јединствена прилика да сазнам нешто више о најбитнијем тренутку мог живота, па настављам да га малтретирам питањима. Како је он доживео долазак мађарских полицајаца који су ме одвели из стана? О чему су разговарали кад ме више није било?

“И мој живот се променио кад тебе више није било” каже мој брат од стрица. “Иако сам ја трунчицу старији, ти си увек био зрелији.”

Понечег се ипак сећам прилично тачно. Не свих ситница. Иако је то било одсудно јутро. Вероватно најодсудније у мом животу. Било је рано ујутро. Не сећам се да ли смо пре тога већ доручковали. Вероватно јесмо, јер се не сећам да сам тог дана био гладан. Свакако смо сви били будни и обучени. Обично смо доручковали кафу са млеком и хлеб са путером, а понекад намазан машћу са мало црвене паприке. Одговарајуће плочице недостају са зида мозаика. На вратима двојица полицајаца и један цивил. Не сећам се да ли су куцали или звонили, вероватно нисам обраћао пажњу на нечији долазак, јер нисам веровао да може да се тиче мене. Мој стриц је тихо разговарао са њима у предсобљу. Нисам обраћао пажњу све док ми стрина није рекла:

“Сад ћеш морати да поћеш са том господом!”

Немам појма како јој је звучало глас. Заборавио сам чак какав јој је уопште био глас. Пискав? Дубок? Али овом приликом? Тужан? Очајан? Равнодушан? Можда са скривеним акцентом олакшања? Ужурбано ми је нешто спаковала, између осталог и теглу са слатким од вишања. Да ли су полицајци за то време чекали у ходнику или су седели у дневној соби? Немам појма. Нису нас посебно пожуривали. Много чега се не сећам, али укус слатког од вишања још ме и данас подсећа на хапшење.

(из књиге *Мој лепо живот у паклу*)

Đorđe Balmazović

Rođen sam 1965. Zajedno sa Draganom Protićem sam član grupe Škart, koja je osnovana 1990. u nameri da se bavi poezijom i likovnim eksperimentima. Od 1994. se profesionalno bavimo grafičkim dizajnom. Učestvujemo i na izložbama. Iskustvo stečeno u grafici koristimo u proizvodnji slikovnica i knjiga poezije. Osnovali smo četiri kolektiva: ženske i muške vezilje, hor i orkestar Horkeškart koji je kasnije postao Horkestar, hor Proba, i Pesničenje. Iz navedenih kolektiva su kasnije proizašli mnogi manji kolektivi.

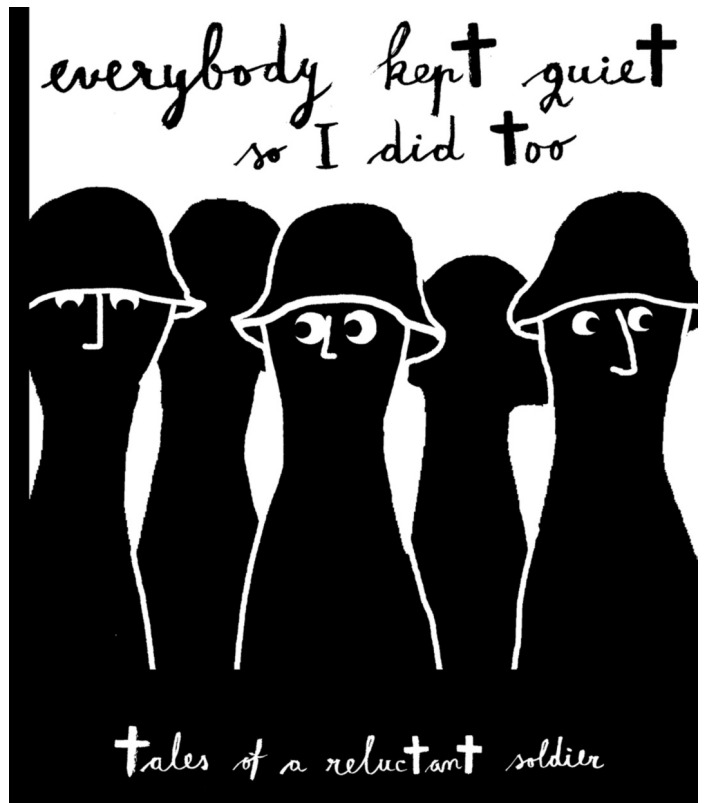
Sreda, 24. april 2019.

13:00 - 14:30h

radionica:

Hrabrost, strah

i odgovornost

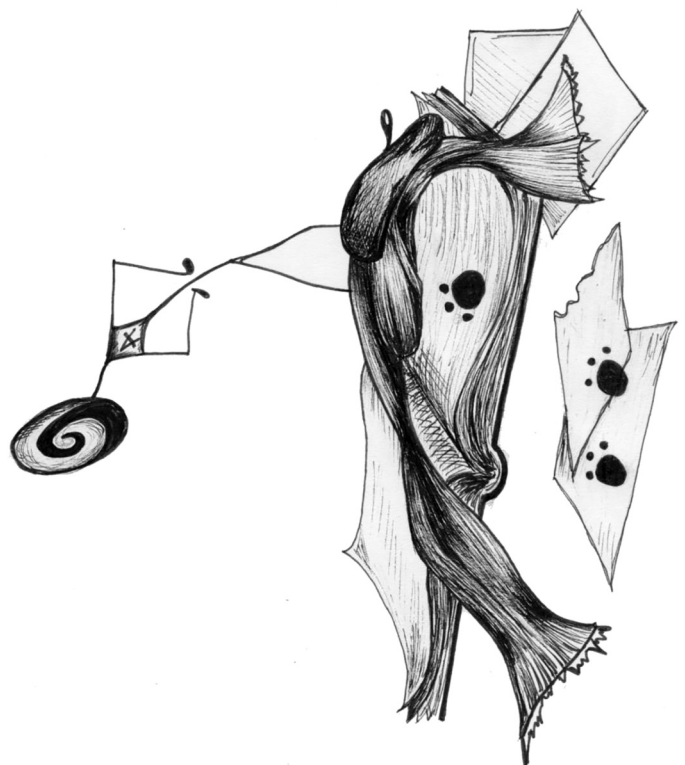

Saša, glavni junak priče, dobio je poziv za mobilizaciju, ranije nego drugi studenti.

Uprkos tome što se nasilju i ratu protivi, on prihvata poziv jer oseća odgovornost prema drugima (ako ne odem, odvešće nekog drugog umesto mene) i oseća strah od kazne (zatvor).

Nasuprot njemu, ja se ne odazivam pozivu, jer se takođe plašim, ali od rata i posledica koje rat ostavlja.

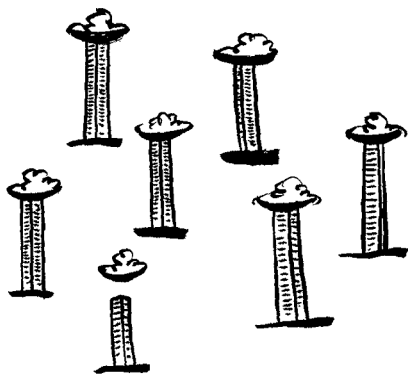
Teme: strah, odgovornost, rat

A

na pola puta

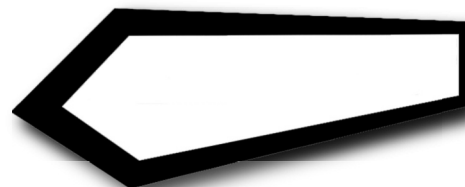

Oblaci su nepouzdati -
na ušću rijeke Riječine
morsku stražu čuvaju neboderi.
Svi veliki i jedan mali.

U tom, malom neboderu,
sakrio se antikvarijat knjiga
Mali neboder.

Gledano s vrata,
pravo i desno se
nalaze knjige...

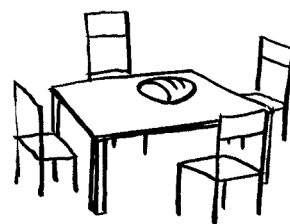
o nacionalnim istorijama...

...i ratovima.

Levo od nacionalnih istorija
i ratova je poezija.

Levo od poezije, dakle levo
od levog, je proza.

Jednog julskog dana 2011. u antikvarijat
je ušla devojka riđe kose.

Želela je poeziju.

Poezija se drži visoko.

Tanja Stupar Trifunović rođena je u Zadru 1977. Diplomirala je na Filološkom fakultetu, Odsjek srpski jezik i književnost u Banjaluci.

Do sad je objavila pet knjiga poezije, knjigu priča i roman.

Prevođena je na engleski, španski, bugarski, mađarski, njemački, poljski, slovenački, makedonski, češki, danski i francuski.

Knjiga *O čemu misle varvari dok doručkuju* je nagrađena nagradom UniCredit banke za najbolju knjigu objavljenu u BiH u 07/08 i bila je u užem izboru za književnu nagradu za Istočnu i Jugoistočnu Europu (*CEE Literature Award*).

Knjiga poezije *Glavni junak je čovjek koji se zaljubljuje u nesreću* nagrađena je Književnom nagradom *Fra Grgo Martić* za najbolju knjigu poezije, za 2009. godinu.

Roman *Satovi u majčinoj sobi* nagrađen je *Nagradom Evropske unije za književnost (EUPL)* 2016.

Zbirka pjesama *Razmnožavanje domaćih životinja* nagrađena je 2018. nagradom *Milica Stojadinović Srpkinja* za najbolju knjigu poezije ženskog autora pisanu na srpskom jeziku.

Sreda, 24. april 2019.

14:30 - 16:00h II-3

O pisanju
i drugim demonima

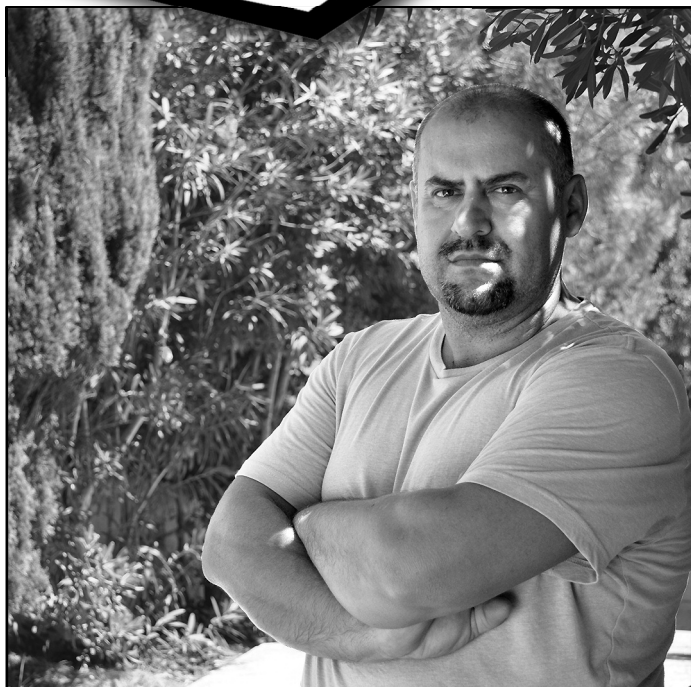
Sanjala sam oca. Hodao je oko kuće. Onda je sjeo na stari kauč izbačen na trijemu, koji smo tu držali ljeti za odmor. Pogledao me je tužno. I ja njega. Oboje smo mislili o istom, ali nijedno to nije smjelo izgovoriti. Znali smo da je umro. Ali njegove oči su govorile *moram tu biti jer ne znam nigdje drugo da odem*. I legao je i ispružio noge i čeprkao male kraste kojima je bila osuta njegova koža u poodmakloj fazi bolesti. Bio je mršav i blijed. I pričao je nešto majci, meni, pravio je planove. Majka ga je gledala rastrojeno. Činio ju je nervoznom. Ni poslije smrti je ne ostavlja na miru. Njihove bolesti su ih još više udaljile. Njegova se ulila u tijelo, njena u duh. Izlazila je iz sobe i vraćala se u nju još smušenija. Nešto će već učiniti da sve ovo prestane. Nešto je mrmljala, povlačila je rub košulje i uvrtala ga oko prsta. Njene oči su s godinama postajale sve zažarenije i ljuće. Kao da su u nekoj trajnoj groznici. On ju je pomirljivo gledao. Nekad davno je i on bio ljut, ali sada je mrtav, pomiren sa stvarima i samo želi biti tu i voditi obični svakodnevn život konačno porobljen svojim navikama. Ne zna što nju toliko ljuti.

Iznenadno sam se budila iz ovakvih snova i plakala. Pretvarala bih se u dijete koje jeca i ponavlja *tata, mama*. U mojim snovima nikad nije bilo ničeg fantastičnog, nikakvih nadnaravnih bića, samo surovo realni odsjecci života koji su se u beskraj ponavljali i proživljavali. Kao filmovi u nastavcima. Bio je vikend i Marija je bila tu. Zagrlila me je i pitala šta mi je. Govorila sam joj do jutra o mojim roditeljima. Kako su se stalno svadali, kako je otac dolazio i odlazio izmišljajući neke poslove. U drugim gradovima i zemljama. Ponekad su se i tukli, češće je to bilo bacanje stvari po kući. Ponekad su tukli mene. Bila sam ljuta i nesnosna. Tako su govorili. U toj sveopštoj histeriji vjerujem da jesam. S godinama on je postajao mirniji, a ona sve nemirnija, nesrećnija i ljuća. Valjda su se gorčina i umor nakupili u njoj. U početku su se voljeli. Strastveno i euforično. Onda je on počeo odlaziti. Pravdao se da tu nema posla. Da nam treba novac. Bila su teška vremena. I ona nikad za njega nisu prestala. Ona bi bila nesrećna kad je odlazio i radovala se povracima. Vremenom više nije mogla podnijeti ništa od toga. Jednako ju je nervirao i kad ide i kad je tu. Kasnije, kada bi odlazio, zapadala je u euforiju, razmještala bi stvari po kući i tjerala me da joj pomazem vući ormare, pomjerati police, stolove... To bi trajalo danima. Činila se čak i veselom na trenutke. Odlazila bi na pijacu i kupovala polovne stvari, farbala ih i ukrašavala. Kupovala bi platna u knjižari i crtala. Počinjala bi opet priču o tome kako je mogla biti slikarka da je on nije

upropastio. I ja. Jer da nije ostala trudna sa mnom, sigurno bi završila Akademiju. Zaboravljala bi da nije prošla prijemni. Samo je zurila u mene kao u kakvu smetnju. Zvala je svoje društvo. Pili su i galamili. Govorila je kako je to jedan umjetnički svijet koji je za razliku od mog oca razumije. Onda bi joj bila muka i od njih. Zatvarala bi se u sobu i danima plakala. Poslije nekog vremena je valjda shvatila da joj treba pomoć pa se počela liječiti. Lijekove je nekad uzimala, nekad ne. Kada je bila srećna, družila bi se i pila, kada bi bila slomljena, opet bi odlazila doktoru po lijekove. I sa mnom je bilo slično kao i sa slikarstvom i lijekovima, uzimala me i odbacivala. Nekad me je trebala, bila sam smisao njenog života i razlog što uopšte još živi, a nekad sam bila smetnja i kočnica blistavoj budućnosti koja nikad nije stigla. Živjele smo na zanjihanoj klackalici. Letjela sam gore i padala dolje skupa s njom. Onda sam se udala i izdala je. Ja sam se snašla i bilo me je baš briga za nju. Pa, da, udala sam se za profesora, nisam bila budala kao ona da se udam za nekog poput mog oca. Mudrica sam. Dobro, malo joj je čudno kako mi ne smeta što je toliko stariji, njoj bi to smetalo. Ni ti tračevi da sam ga otela od žene. *Pa sav grad priča*. Ništa je od mene čudi. Bila sam ista kao otac, samo mislim na sebe i baš me briga za nju i za druge ljude. To se poklopilo sa trajnim povratkom oca koji je, kako je ona konstatovala, došao da umre njoj na grbači. *Sad se sjetio da ima ženu kad je bolestan*. On se više nije svađao. Sređivao je baštu i ogradu. Svaki put kad bi ih posjetila pričao je o toj bašti i o radovima oko kuće. To je bila tema sa beskrajnim ponavljanjem i vrlo malim izmjenama. Zatekla bih ih, kad bih dolazila, kako sjede na trijemu i piju kafu. U njenim očima bilo je sve više gustog i neprohodnog umora. Nisam ih često posjećivala. Meni još nije bilo ni trideset i sve što sam tada htjela je da budem što dalje od njih. Iako smo živjeli u istom gradu. Uvijek sam imala dobre razloge da odložim posjetu ili da se ona svede na svega pola sata dok popijemo kafu. On je umro tiho i neprimjetno, kao da je otišao da radi u bašti i zaboravio da se vrati. Majka se ponovo počela ponašati kao u ono vrijeme kad je išao na svoja putovanja; krivila ga je, potom likovala što ga nema i sređivala kuću, onda plakala i govorila koliko ga je voljela, a evo šta joj je uradio, otišao je, opet.

(odlomak iz rukopisa romana
Otkako sam kupila labuda)

Ivica Prtenjača

Ivica Prtenjača rođen je 1969. u Rijeci, gdje je studirao jugoslavistikom na Pedagoškom fakultetu.

Radi od svoje petnaeste godine kao čitač vodomjera, naplatničar plina, dostavljač sladoleda, skladištar, građevinski radnik, galerist, serviser vatrogasnih aparata, trgovac, knjižar, voditelj marketinga, glasnogovornik.

Živi i radi u Zagrebu kao samostalni književnik.

Piše poeziju, prozu, dramske tekstove, novinske kolumne, scenarije, a često vodi i književne festivale, promocije ili književne sajmove.

Pojedine pjesme, ciklusi ili knjige prevedeni su mu na dvadesetak jezika.

Sudjelovao na dvadesetak europskih poetskih festivala i susreta kao pozvani hrvatski predstavnik.

Uvršten u više antologija, izbora, pregleda i povijesti hrvatske književnosti.

Na hrvatskom radiju autorski potpisuje i vodi emisije *Moj izbor* i *Metafora*.

Po romanu *Brdo* snima se dugometražni igrani film.

Sreda, 24. april 2019.

16:30 - 18:00h IV-2

Sloboda pisanja,

pisanje slobode

Objavio:

- *Pisanje oslobađa*, poezija, Meandar, Zagreb, 1999.

- *Pisanje oslobađa*, elektroničko izdanje 2007.

www.elektronickeknjige.com - *Yves*, poezija, Meandar, Zagreb, 2001.

- *Yves*, poezija, elektroničko izdanje, 2009.

- *Nitko ne govori hrvatski* (s Brankom Čegeom i Miroslavom Mićanovićem), izbor iz poezije, dvojezično hrvatsko/francusko izdanje, Meandar, Zagreb, 2002.

- *Uzimaj sve što te smiruje*, poezija, Meandar, Zagreb, 2006.

- *Dobro je, lijepo je*, roman, Profil, Zagreb 2006.

- *Nedjeljni ručak*; drama; režija Tomislav Pavković; praizvedena 27.12.2007. - Filodrammatica, HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci

- *Okrutnost*, pjesme, Profil multimedia, DHK – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, 2010.

- *Kod Yvesa*, knjiga priča, Profil, Zagreb, 2011.

- *Brdo*, roman, VBZ, Zagreb, 2014.

- *The Hill* (engl. prijevod romana *Brdo*), 2015.

- *Tiho rušenje*, roman, VBZ, Zagreb, 2017.

- *Bršljan*, priče, Bibliofil, Zagreb, 2017.

Nagrade:

- Nagrada *25. Salona mladih* za književnost 1998., Zagreb

- *Kvirinova nagrada* za najbolju knjigu pjesama autora do 35 godina, *Kvirinovi susreti*, Sisak, 2001.

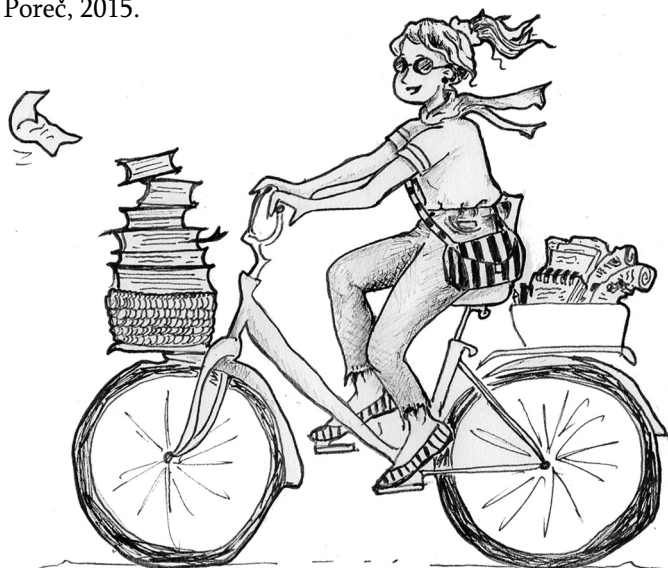
- *Kiklop* za pjesničku knjigu godine 2006, *Uzimaj sve što te smiruje*, Pula

- *Risto Ratković* za knjigu *Okrutnost* kao najbolju pjesničku knjigu u 2009. u BiH, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Srbiji 2009. (40. *Ratkovićeve večeri poezije*, Bijelo Polje)

- Nagrada *Kiklop* za *Okrutnost* - pjesničku knjigu godine 2010.

- Nagrada VBZ-a za najbolji roman - za rukopis *Brdo*, 2014.

- Nagrada *Booktiga* za najčitaniju knjigu domaćeg autora, Poreč, 2015.

A

na pola puta

Počeo sam studirati i iz zabave u kafiću u koji sam odlazio govoriti makedonski. Naučio sam pola “Koštane” napamet i kreveljio se pred ogledalom oponašajući te naglaske. Zabavljao sam se džeferdarima i pucanjem na Turke, obuzimao me strah od pjesama Desanke Maksimović pa sam joj dao prezime Parun. Jedva sam prolazio na ispitima. Ali, prezir, ta maskirana tuga, ipak me gurala, nosila posvuda, u nedoba, preko svih granica i smislova. Kao u bunilu, pokatkad baš slatkim od siline boli, sam sa svojom šutljivom i dostojanstvenom majkom dočekao sam diplomu. Izvadio sam je odmah iz plave, čvrste i, pokazat će se, korisne tube. U nju sam ugurao svoj mozak i sve svoje ocjene, svoju lijenost i makedonske poštapalice, svašta je tu stalo, čak nekoliko godina, jedna razbijena kralježnica i jedno lijepo, mrtvo lice iznad naranče, mnogo tuge, svašta, baš svašta.

A onda sam se zaposlio u građevinskom obrtu Mistrinja.

* * *

Nakon što sam nekoliko mjeseci obilazio škole, javljao se na razne natječaje, čekao da koja od nastavnica hrvatskog jezika ostane trudna i da onda u taj trenutak s trbuhom uletim spreman za početak svoje nastavničke karijere, (ne, nisam se grozio te riječi “karijera”, postala je neobično moderna i svi su je najednom imali, od polagača parketa do kirurga, od sudionika u kvizovima do zastupnika u oba tadašnja doma parlamenta; dvije ljepotice, karijera i rivijera, seljak i njegovo selo u ljubavnom klinču vlastite veličine i neprolaznosti, izmislijenog značenja kojim se maše u svakom treutku, kao zastavom, pohabanom krpom s grobova; ja sam, naravno, svoju karijeru smatrao divnom prevarom, meni se u školi zapravo nije radilo, a s piscima sam se rastao na rivijerama njihovih pokušaja i pogrešaka, naime, oni koji su mene zanimali mahom nisu bili u lektirnom popisu ili su pak tamo dospjeli nekim svojim nesretnim pjesmuljkom o ratnom vihoru, na našoj rivijeri, naravno). Sav ustreptao, čekao sam pozive iz tih škola, no oni nisu stizali i meni

je nakon nekoliko mjeseci laknulo; studiranje je bilo još jedna divna uzaludnost kakvih sam već imao u svojem kratkom i ne osobito zanimljivu životu, ta četverogodišnja zavrzlama koja je okončana mojom diplomom s temom “Dubravka Ugrešić: Forsiranje romana reke” bila je neponovljivo lijepa zabluda jednog odrastanja i odlučnosti da se skupljaju dvojke i trojke sve dok, sve dok... ne pukne zora!

Mojoj je majci to teže padalo, ali kako smo često sjedili jedno do drugoga na dvosjedu i gledali kako se mijenjaju likovi i boje na televizijskom ekranu, kako je ona u svojoj potisnutoj tuzi najednom dobila stare ruke, stare oči i star glas koji me više nikad ni zbog čega nije opomenuo, kako je pomireno dočekivala jutro i istom takvom jednoličnom pomirenošću gasila već pogašena svjetla prije spavanja, kako je njoj zapravo bilo svejedno, samo da budem na svome, ma kakvu putu i da se uglavnom pripazim svega što bi me moglo mučiti ili uznemiravati; ja sam, donekle sličan njoj, sa sličnom povučenošću i pomirenošću, ali sa snažnijim i življim tijelom, jednoga dana došao na gradilište i ponudio se malenu čovjeku koji je za pojasom nosio velik mobitel, točno kraj onoga zidarskog čekića kojim je činio sve što čovjek ne može ni zamisliti, njime je otvarao konzerve, nepogrešivo zabijao dugačke čavle, krčio si put kroz život rušeći stare kuće i gradeći nove.

Dobio sam izubijanu miješalicu, lopatu i dugačak produžni kabel; sad imam svoju rivijeru, pomislio sam, a sad, naglavačke u karijeru!

(iz romana *Tiho rušenje*)

Na pola puta, 14. put u Užičkoj gimnaziji

Nedelja, 21. april 2019.

18:00h - prizemlje Gradske galerije, izložba Boba Živkovića

19:30h - Velika scena Narodnog pozorišta, Reflektor teatar: Smrt fašizmu! O Ribarima i Slobodi

Ponedjeljak, 22. april 2019.

13:45 – 15:20h	IV-6	Sofija Kordić: Češka između Istoka i Zapada
15:40 – 17:15h	II-1	Nenad Veličković: The art of prepričavanje
17:25 – 19:00h	II-6	Predrag Stojadinović: Razmišljanje za neupućene

Čitanje u 20:00h – Kruno Lokotar, Tea Tulić, Ivica Prtenjača, Jasminka Petrović

Utorak, 23. april 2019.

11:15 – 12:50h	III-3/III-4	Petar Matović: O romanu Semper idem
13:45 – 15:20h	IV-4	Tea Tulić: (Ne)moć jezika
15:40 – 17:15h	IV-1	Dejan Ilić: O filmu Smrtonosne mašine
17:25 – 19:00h	II-5	Jasna Šamić: O orijentalnoj književnosti

12:30 – 14:00h – OŠ “Nada Matić” – Predrag Stojadinović

Čitanje u 20:00h – Predrag Stojadinović, Tanja Stupar Trifunović, Petar Matović

Sreda, 24. april 2019.

10:20 – 11:50h	III-7	Ivan Ivanji: Okupirano detinjstvo
13:00 – 14:30h		radionica Đorđa Balmazovića: Hrabrost, strah i odgovornost
14:30 – 16:00h	II-3	Tanja Stupar Trifunović: O pisanju i drugim demonima
16:30 – 18:00h	IV-2	Ivica Prtenjača: Sloboda pisanja, pisanje slobode

Čitanje u 20:00h – Ivan Ivanji, Jasna Šamić, Sofija Kordić

Večernja čitanja su na Maloj sceni Narodnog pozorišta Užice.

Danas

U SARADNJI SA OSNOVNOM ŠKOLOM “NADA MATIĆ”
I UMETNIČKOM ŠKOLOM

ПЕКАРСКА РАДЊА
ШУЉАГА